

Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2017

Ulf Guttormsson och Martina Zetterqvist

Rapport 171

C.A.N. CENTRALFÖRBUNDET
FÖR ALKOHOL- OCH
NARKOTIKAUPPLYSNING

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

ISSN 0283-1198

URN:NBN:se:can-2018-1 (pdf)

Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2017

Ulf Guttormsson och Martina Zetterqvist

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport nr 171

Stockholm 2018

Innehåll

Sammanfattning.....	9
Inledning och bakgrund	11
Metod och material.....	12
Rapportörerna.....	12
Datainsamlingen	12
Gatupriser	13
Grossistpriser	13
Medianpriser.....	13
Realpriser.....	13
Rikspriser	14
Viktning av rapportörerna	14
Narkotikans kvalitet.....	15
Validering av prisuppgifterna	16
Resultat.....	19
Förekomst av olika narkotikasorter i Sverige	19
Gatupriserna på nationell nivå 2017	21
Gatuprisutvecklingen över tid.....	22
Regionala skillnader i gatupriserna	26
Grossistpriser.....	29
Cannabismarknadens omsättning	30
Smuggelvaror	35
Diskussion	36
Referenser	37
Bilaga 1: Rapportörer 2017	38
Bilaga 2: Tabeller.....	39

Diagram

1. Realprisjusterad utveckling för heroin- respektive kokainpriser i Sverige samt i Västeuropa. 1990–2015.	16
2. Förekomst av hasch, marijuana, vitt heroin, brunt heroin, kokain och amfetamin i riket. Andel prisrapporteringar per drog. 1988–2017.	20
3. Förekomst av ecstasy, kat, LSD och GHB i riket. Andel prisrapporteringar per drog. 2000–2017.....	21
4. Gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin. Medianvärden, reala priser, 2017 års penningvärde. Kronor per gram. 1988–2017.....	23
5. Realprisjusterad och indexerad gatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och brunt respektive vitt heroin. 1988–2017.....	24
6. Gatuprisutvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB. Medianvärden, reala priser, 2017 års penningvärde. Kronor per tablett, dos, bunt resp. centiliter. 2000–2017	25
7. Realprisjusterad och indexerad gatuprisutveckling för ecstasy, LSD, kat och GHB. 2000–2017.....	26
8. Gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin (vitt resp. brunt). Kronor per gram, realprisjusterade medianvärden per landsdel, 2017 års penningvärde. 1988–2017.	28
9. Gatuprisutvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB. Kronor per tablett, dos, bunt resp. centiliter. Realprisjusterade medianvärden per landsdel, 2017 års penningvärde. 2000–2017.	29

Tabeller

A. Jämförelse av svaren från polisen i Stockholms län och besökare hos Stockholms Brukarförening. 2017.	18
B. Förekomst av olika narkotiska preparat mätt genom antalet prisrapporteringar i riket samt i tre landsdelar respektive polisområden i storstads- resp. icke storstadsområden. Procent. 2017.....	19
C. Gatupriser för olika narkotikasorter i Sverige enligt uppgifter från rapportörer i polisområdena. Narkotikasorterna är rangordnade efter förekomst. 2017.....	22
D. Medianpris på gatunivå för olika narkotiska preparat i riket samt i tre landsdelar respektive storstads- och icke storstadsområden. Narkotikasorterna är rangordnade efter förekomst. 2017.....	27
E. Grossistpriser för olika narkotikasorter. Priserna är angivna i kronor per kilo eller tusental tabletter (antalet svar, prisintervall, medel- och medianpriser). 2017	30
F. Priser på smugglad alkohol och tobak. (Antalet prissvar, prisintervall samt medel- och medianpriser). 2017.	35

1.	Gatuprisutvecklingen för hasch i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	39
2.	Gatuprisutvecklingen för marijuana i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	40
3.	Gatuprisutvecklingen för amfetamin i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	41
4.	Gatuprisutvecklingen för kokain i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	42
5.	Gatuprisutvecklingen för vitt heroin/heroin i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	43
6.	Gatuprisutvecklingen för brunt heroin/heroin i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4).....	44
7.	Gatuprisutvecklingen för ecstasy i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per tablett. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6).....	45
8.	Gatuprisutvecklingen för LSD i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per tripp. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6).....	46
9.	Gatuprisutvecklingen för kat i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per bunt. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6).....	47
10.	Gatuprisutvecklingen för GHB i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per centiliter. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6).....	48
11.	Indexerad realprisjusterad mediangatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och brunt heroin. 1988–2017. (Diagram 5).....	49
12.	Indexerad realprisjusterad mediangatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain, brunt heroin, ecstasy, LSD, kat och GHB. 1988–2017. (Diagram 7).....	50
13.	Grossistprisutvecklingen för hasch i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.....	51
14.	Grossistprisutvecklingen för marijuana i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.	51
15.	Grossistprisutvecklingen för brunt heroin i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.....	52

16. Grossistprisutvecklingen för amfetamin i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.....	52
17. Grossistprisutvecklingen för kokain i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.....	53
18. Grossistprisutvecklingen för ecstasy i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.....	53
19. Cannabisbeslag av tull och polis. Kilo. 2012–2016.....	54
20. Inflationsjusterade gatu- och grossistmedianpriser, kronor per gram resp. kilo, samt marginalen. 2012–2016.	54

Sammanfattning

Information om gatuprisutvecklingen på narkotika har samlats in av CAN sedan slutet av 1980-talet. Med gatupris avses priset vid överlåtelse av små mängder i konsumentledet. Sedan 2010 har även information om prisutvecklingen för handel med större partier samlats in, det vill säga grossistpriser. Priserna rapporteras två gånger per år via en webbenkät av poliser från landets alla polisområden¹. Denna typ av uppgifter är en av flera komponenter som kan användas för att bedöma narkotikamarknadens utveckling och resultaten rapporteras vidare till bland annat EU och FN. Eftersom priserna följts under en lång tid görs jämförelser i 2017 års penningvärde och inflationsjusteringen görs med hjälp av SCB:s konsumentprisindex.

Hur stor andel av rapportörerna som kunnat ange prisuppgifter ger en indikation på hur vanligt förekommande olika narkotikasorter är i Sverige. Sedan slutet av 1980-talet har andelen prisrapporteringar varit störst för hasch och amfetamin men efter en kraftig uppgång är numera marijuana och kokain lika vanligt förekommande över landet. Heroin har tvärtom minskat i förekomst sedan första halvan av 2000-talet.

Utvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB har följts sedan år 2000 och jämfört med startåret rapporteras priser för dessa narkotikasorter i lägre utsträckning idag. Prisuppgifter för ecstasy rapporterades i början av perioden av praktiskt taget alla regioner för att sedan kraftigt minska i förekomst fram till 2010-talets början. Därefter har den fallande trenden dock brutits och ecstasypriser anges numera av drygt två tredjedelar av rapportörerna.

Gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin har följts sedan 1988. Jämfört med startåret är priserna för samtliga dessa narkotikasorter lägre idag. Merparten av prisfallen skedde innan millennieskiftet. Prisbilden för cannabis, det vill säga hasch och marijuana, har delvis återhämtat sig. Jämfört med 00-talet ligger dagens cannabispriser ca 10–20 % högre (runt 100 kronor per gram). Samtidigt som marijuana blivit alltmer vanligt förekommande under 2000-talet har alltså priserna stigit. Prisökningen på cannabisprodukter skulle kunna förklaras av en ökad efterfrågan men kanske framförallt av att THC-halten ökat för cannabisprodukterna, vilket alltså ska ses som en kvalitetsökning vilken kan generera högre priser.

Amfetamin och brunt heroin är de droger som fallit allra mest i pris över tid. År 2017 var priserna nere på omkring en tredjedel av den nivå som gällde i slutet av 1980-talet. Under de senaste tio åren har priset på amfetamin emellertid legat relativt stabilt runt 250 kronor grammet. Priset för brunt heroin (ca 800 kronor per gram 2017) har uppvisat större fluktuationer till följd av ett mindre (och vikande) rapporteringsunderlag. Det alltmer vanligt förekommande kokainet har efter 1990-talets prisfall legat förhållandevis stabilt omkring 900 kronor per gram de senaste 15 åren.

¹ Från 2015 har polisen en ny organisation. De tidigare 21 självständiga polismyndigheterna har, tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL), slagits samman till Polismyndigheten. Geografiskt är riket numera indelat i sju polisregioner, vilka i sin tur består av 27 polisområden. Ett polisområde omfattar normalt ett helt län, medan de tre storstadslänen har delats in i flera polisområden.

De mer udda drogerna ecstasy, LSD, kat och GHB har, med undantag för LSD, i huvudsak tenderat att sjunka i pris. Samtidigt är prisbilden för dessa fyra narkotikasorter något osäkrare eftersom den bygger på färre inrapporteringar till följd av att drogerna är mindre spridda, och GHB tycks knappt existera alls på marknaden nuförtiden.

I vilken grad prisförändringarna kan relateras till ändrade kostnader för produktion, distribution, penningtvätt eller förändringar i konkurrens eller efterfrågan kan inte avgöras i denna rapport. Prisökningen på cannabis sammanfaller dock som nämnts med en kvalitetsökning. Och oavsett förklaring är det ändå intressant att notera att priserna på de droger som traditionellt förekommit allra mest inom det tyngre missbruket har sjunkit så pass kraftigt under perioden, vilket i sin tur torde ha kunnat påverka konsumenternas intäktsbehov.

För att urskilja regionala skillnader jämförs polisområdena uppdelade i tre landsdelar; Norra Sverige samt Syd- och Mellansverige. Vid jämförelser av landsdelarna framgår det att flera narkotikasorter rapporteras mer sällan från norra Sverige, samtidigt som priserna tenderar att vara något högre där. Detta tolkas som att narkotikatillgängligheten generellt är något lägre norröver. Även om vissa prisnivåskillnader förekommer landsdelarna emellan så går i regel prisförändringarna åt samma håll. Jämförs storstadsområden med övriga Sverige framkommer att narkotikapriserna tenderar att vara lägre i storstäderna.

Grossistpriser efterfrågas sedan år 2010 och jämförs dessa med gatunivån kan det konstateras att gatupriserna normalt är omkring 2–3 gånger så höga. Detta gäller såväl spädbara som icke spädbara narkotikasorter.

Med ledning av beslagsstatistik och information om grossist- och gatupriser uppskattas cannabismarknadens omfattning. Beräkningen bygger på en serie antaganden och har hållits relativt konservativ. Skattningen gav resultatet att den svenska cannabismarknaden årligen ger en nettoomsättning på drygt en halv miljard kronor. Detta är lika mycket som för kokain och amfetamin tillsammans, om motsvarande beräkningar görs för dessa droger. Ändras exempelvis antagandena att transit till övriga Norden respektive beslags-effektiviteten för den svenska marknaden utgör endast 10 istället för 20 % så skulle den estimerade nettoomsättningen för cannabis bli den tredubbla.

Beräkningen av omsättningen är alltså känslig för vilka antaganden som görs, men har ändå befunnits vara värdefull för att illustrera att cannabismarknaden omsätter stora summor, större än man kanske spontant förväntar sig med tanke på det förhållandevis låga grampriset. Mot bakgrund av detta förefaller det högst sannolikt att cannabismarknaden, i linje med ofta förekommande påståenden i media, kan utgöra en betydande inkomstkälla för kriminella nätverk, och att den i sin tur därmed kan utgöra en källa till våldshandlingar av den typ som blivit vanligare under senare år.

Inledning och bakgrund

Sedan andra halvan av 1980-talet har CAN samlat in uppgifter om gatupriser på narkotika. Dessa uppgifter publicerades för första gången i samlad form i *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2003* (Guttormsson 2004). Därefter har ett antal mer eller mindre omfattande rapporter getts ut under åren. I vissa av dem har prisuppgifterna kombinerats med annan relevant information för att ge en bredare bild av marknadsförändringar och hur tillgängligheten av olika narkotiska preparat utvecklats. Den senaste analysen av mera omfattande natur publicerades i *Narkotikatillgängligheten i Sverige 1988–2010* (Guttormsson 2011).

Årets rapport är huvudsakligen deskriptiv och i denna redogörs för utvecklingen av gatupriserna för perioden 1988–2017 och utvecklingen av priserna på grossistnivå åren 2010–2017. Vill någon få en djupare förståelse för hur olika resonemang kan föras gällande prisuppgifterna hänvisas till tidigare rapporter.

Ibland inkluderas några extrafrågor i enkäten, år 2012 och 2015 ställdes exempelvis även frågor om läkemedel använda i missbrukssyfte (se Guttormsson 2016). I 2017 års rapport redovisas resultaten från de extrafrågor om pris på smugglad alkohol och tobak som ställdes under året. En annan nyhet är att en uppskattning av cannabismarknadens omsättning.

CAN:s uppgifter om narkotikapriser vidare rapporteras regelbundet till FN (UNODC) och EU (EMCDDA) och utgör därmed underlag för internationella jämförelser och publiceringar. Prisuppgifterna utgör även en av indikatorerna som används i uppföljningen av regeringens ANDT-strategi. De resultattabeller som ingår som bilaga i denna rapport finns också tillgängliga i Excelformat på www.can.se.

Informationen om narkotikapriser har inhämtats från rapportörer vid Sveriges polisområden. Vilka dessa var under 2017 framgår av bilaga 1. CAN vill här passa på att tacka dessa rapportörer, liksom övriga poliser som lämnat uppgifter under årens lopp.

För att få en jämförande bild av narkotikakonsumenternas uppfattning om gatupriserna har vi även låtit genomföra en prisenkät med hjälp av Brukarföreningen Stockholm. Vi vill här passa på att även tacka de rapportörer som deltagit via Brukarföreningens försorg.

Metod och material

Nedan följer en kortfattad beskrivning av datainsamlingens genomförande och några centrala begrepp. Läsare som vill ha en mera utförlig och historisk beskrivning av datainsamlingen, frågejusteringar och hur ändringar i sammansättningen av rapportörerna bedömts ha påverkat resultaten, hänvisas till CAN-rapport 128.

Rapportörerna

De individuella rapportörerna utses inom polisen och väljs med avseende på deras kunskaper om den regionala narkotikamarknaden. Perioden 1988–1999 kom rapportörerna från ett strategiskt urval av kommuner/distrikt. Från och med år 2000 täcker undersökningen hela riket. Perioden 2000–2014 rapporterade samtliga 21 dåvarande länspolismyndigheter.

År 2015 omorganiserades polisen och utgör numera en enda myndighet, uppdelad på sju regioner. Regionerna i sin tur består av polisområden. Under 2015 uppgick dessa till 30 stycken men minskades till 27 under våren 2016. Polisområdena utgör sedan 2015 basen för rapporteringen. De motsvarar ungefärligen de gamla länen, med undantag för storstadsregionerna och södra Sverige. Betydelsen av förändringarna i rapportörsbasen diskuteras längre fram i detta avsnitt. Av bilaga 1 framgår hur polisregioner, polisområden och län hänger samman, liksom vem som rapporterat för respektive polisområde.

Datainsamlingen

Datainsamlingen sker via en webbaserad enkät. Enkäten genomförs två gånger per år och rapporteringarna gäller för första respektive andra halvåret. Resultatredovisningarna görs dock endast helårsvis.

Sedan 1988 har uppgifter samlats in gällande gatupriser på hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin (sedan 1993 både vitt och brunt heroin). Från år 2000 prisbevakas även de mindre vanliga narkotikasorterna ecstasy, LSD, GHB och kat. År 2010 inkluderades även frågor om grossistpriser för hasch, marijuana, brunt heroin, amfetamin, kokain och ecstasy.

Således rapporteras de vanligaste narkotikasorterna, liksom några mera udda sorter, medan de relativt nyttillkomna NPS:erna ("nätdrogerna") inte berörs i prisrapporteringen. Det beror dels på att de fortfarande är förhållandevis sällsynta men framför allt på att de snabbt ändrar innehåll, legal status och inte minst benämningar, vilket gör det svårt att regelbundet och enhetligt mäta prisförändringar på nya psykoaktiva substanser. I detta fall är det dessutom mer relevant att bevaka priserna direkt via den internetbaserade försäljningen av dessa substanser, och en sådan bevakning finns sedan ett par år utvecklad inom polisen.

Narkotikaklassade läkemedel, det vill säga främst smärtstillande preparat eller lugnande medel och sömnmedel av bensodiazepintyp ingår inte heller i den regelbundna datainsamlingen. Detta eftersom det förekommer en mängd olika sorters läkemedel, dessutom i varierande dosstorlekar, vilket försvårar prisbestämningen. I 2012 och 2015 års enkäter

gjordes dock tillfälliga utvidgningar med ett antal extrafrågor för att försöka ringa in förekomst och ungefärliga prisnivåer för sådana läkemedel. Dessa resultat finns publicerade i rapporten *Läkemedel i missbruksmiljöer 2015* (Guttormsson 2016). För 2018 års enkät planeras att införa två prisfrågor om läkemedel, trots de mätproblem som kan förekomma.

Gatupriser

Priserna på en viss narkotikasort kan förutom rena marknadsfluktuationer variera med avseende på köparens och säljarens relation till varandra, men framför allt beroende på vilka mängder köpet handlar om. Med gatupriser avses priset vid överlåtelse av små mängder i konsumentledet. Rapportörerna ombeds utgå från den typiska överlåtelsemängden i distributionens sista steg och uttrycka kostnaden i kronor per gram, eller annan relevant enhet (tablett, dos, etc.).

Om hasch i typfallet exempelvis handlas i mängder om 5 gram för 600 kronor redovisas ett gatupris på 120 kronor/gram, eller om brunt heroin i typfallet inhandlas i mängder om 0,2 gram för 300 kronor redovisas priset 1 500 kronor per gram.

Grossistpriser

Med grossistpriser menas priset vid försäljning av större partier. I linje med internationell praxis avses då mängder om minst 1 kg eller 1 000 tabletter. Eftersom försäljning på denna nivå är förhållandevis ovanlig runtom i landet leder detta naturligt nog till färre rapporteringar, vilket i sin tur innebär en större osäkerhet för dessa resultat. Även på kilonivån förekommer mängdrabatter, kilopriset skiljer sig självfallet åt om det rör sig om exempelvis 1 eller 50 kilo marijuana.

Medianpriser

Istället för att använda det aritmetiska medelvärdet (genomsnittet, ”medel”) redovisas istället medianvärden i denna rapport. Medianen är det värde som hamnar i mitten av ett antal värden som sorterats i storleksordning. Detta görs för att undvika att eventuella enstaka extremvärden påverkar prispildern i någon riktning, vilket skulle bidra till mer eller mindre artificiella fluktuationer, i synnerhet som dessa värden ibland kan vara orsakade av missförstånd eller till och med rena felskrivningar.

I tabellbilagan redovisas även det aritmetiska medelvärdet och som framgår av tabellerna är det bara i undantagsfall som dessa två redovisningsmetoder skiljer sig åt i någon avgörande grad. Dessutom redovisas högsta respektive lägsta värden i form av intervaller.

Realpriser

Eftersom priserna insamlats under en längre tid (närmare 30 år) är det för jämförbarhetens skull nödvändigt att justera dessa för inflationen. De ursprungligen inrapporterade priserna (nominella priser) omräknas därför så att kostnaden motsvarar den som gäller för pengavärdet för senaste året i tidsserien (2017 i denna rapport).

Omräkningen görs med hjälp av SCB:s konsumentprisindex (hämtat från www.scb.se) och syftar alltså till att göra de ursprungligen inrapporterade priserna jämförbara över tid. De

KPI-justerade värdena benämns realpriser och i tabellbilagan redovisas såväl nominella som reala medianpriser.

Rikspriser

Att uttrycka rikspriset på narkotika genom att beräkna ett medelvärde baserat på alla inrapporteringar skulle kunna vara förenat med vissa problem. Det ger inte nödvändigtvis den "sanna" bilden av den genomsnittliga kostnaden för respektive preparat eftersom många köpare/konsumenter bor i storstadsområden och/eller i södra delen av Sverige, områden där narkotika enligt informatörerna tenderar att ligga något lägre i pris.

Som tidigare nämnts utgjordes rapportörsbasen perioden 2000–2014 av Sveriges 21 län men sedan 2015 är basen istället de nya polisområdena, vilka uppgick till 30 under 2015 men organiserades om till 27 under 2016. Utökningen jämfört med länen innebar att något fler rapportörer från storstäderna deltar. Utökningen skedde dock gradvis 2015–2016 eftersom polisområden i Region Stockholm respektive Västra Götaland succesivt fyllde vakanser i rapporteringen och under tiden rapporterade ett fåtal personer för flera polisområden. År 2017 hade vart och ett av de 27 polisområdena var sin unika rapportör.

Såvitt det går att bedöma innebär inte polisens omorganisation några avgörande förändringar jämfört med det tidigare rapporteringssystemet. Den tidigare förändringen av sammansättningen av rapportörer år 2000 (mot perioden 1988–1999) bedömdes inte heller ha någon avgörande betydelse för prisrapporteringen. Slutsatsen är alltså att trots de organisatoriska förändringar som genomförts kan prisutvecklingen ändå följas över tid. En fördel med den senaste ändringen är att antalet rapportörer blivit fler, vilket gör underlaget mera stabilt.

Eftersom varje rapportörs svar väger lika tungt, och mera tätbefolkade områden med något lägre narkotikapriser därmed blir underrepresenterade, finns alltså en viss teoretisk risk att de rikspriser som presenteras i denna rapport tenderar att överskatta vad den genomsnittlige konsumenten faktiskt betalar. Samtidigt visar jämförelser av nationella och regionala priser att skillnaderna inte är större än att en enkel sammanslagning av rapportörernas svar är fullt användbar i syfte att spegla det nationella prisläget ett enskilt år, och för de mera långsiktiga trenderna har dessa invändningar än mindre betydelse. Det viktigaste i sammanhanget är att man vid tolkningen av resultaten tar hänsyn till att priserna för vissa preparat kan variera mellan regioner, men att detta främst gäller mera sällsynta droger. Ett sätt att kompensera eventuella snedvridande effekter av det som diskuterats ovan vore att vikta resultaten, vilket berörs i stycket nedan.

Viktning av rapportörerna

Eftersom varje rapportör väger lika tungt i prissammansättningen, samtidigt som de representerar områden med olika stor folkmängd, skulle det kunna argumenteras för att en viktning borde göras, i linje med föregående avsnitt. Detta skulle kunna ge en sannare bild av priset för den typiska narkotikatransaktionen. Ett test med data från 2014 (län) och 2015 (polisområden) visade dock att vikterna skulle få ett mycket brett intervall. Eftersom totala antalet rapporteringar är lågt skulle ett enstaka upp- eller nedvägt värde kunna ges en stor betydelse för slutresultatet. Att införa vikter bedömdes därmed riskera att skapa mera felaktigheter än det eventuellt löser. Slutsatsen blev att vikter ej bör införas och resultaten i denna rapport redovisas därför oviktade.

Narkotikans kvalitet

En faktor som har betydelse för prissättningen på en vara är kvaliteten. Ett vanligt sätt att bedöma kvaliteten på narkotika är att se till halten aktiv substans. Denna kan variera avsevärt till följd av framställningsmetod, eller grad av utblandning med andra ämnen i de fall det handlar om pulverdroger.

I Sverige gör Nationellt Forensiskt Centrum (NFC) haltbestämningar av polisbeslag. Alla stora beslag haltbestäms, liksom en över tid varierande andel småbeslag, och resultaten redovisas sammanslagna. Därmed blir de presenterade resultaten svårbedömda ur ett utvecklingsperspektiv då halterna inte redovisas kopplade till beslagens storlek. Resultaten redovisas bland annat av NOA och the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) via Folkhälsomyndigheten. Vidare gör Tullen haltbestämningar av sina beslag, ofta handlar det då om stora partier men även här förekommer småbeslag i den redovisade statistiken, inte minst från postflödet.

De svenska polis- och tullresultaten kan jämföras med det EU-genomsnitt som EMCDDA beräknar (se EMCDDA 2017). Det kan konstateras att de tre källorna uppvisar en viss spretighet, att trenderna inte nödvändigtvis går åt samma håll, samt att de täcker olika tidsperioder, dock har de åtminstone 2008–2015 gemensamt.

Cannabisprodukter späds inte ut i de olika distributionsleden utan är tämligen oförändrade från produktion till konsument. Därför spelar det ingen direkt roll var i distributionskedjan det analyserade cannabisbeslaget gjorts. Såväl EU-resultaten som de svenska källorna pekar på att THC-halten i hasch i det närmaste fördubblats mellan 2008 och 2015. För marijuana har halten varit relativt stabil under motsvarande period enligt de svenska källorna medan EU-genomsnittet pekar på en ökning av THC-halterna även för marijuana.

Även haltutvecklingen för amfetamin, kokain och heroin redovisas i alla tre källorna. Såväl för amfetamin som kokain förefaller halterna vara relativt lika startåret 2008 jämfört med slutåret 2015, samtidigt som kokain uppvisar en prissvacka under perioden. EU-utvecklingen för heroin liknar den för kokain med ett relativt oförändrat läge när 2008 jämförs med 2015, men med en viss svacka på mitten. Svenska polisdata pekar på en viss nedgång i heroinhalterna under perioden medan tullens tidsserie är för kort för att bedöma.

Den säkraste slutsatsen som kan dras av ovanstående är att THC-halten ökat för hasch perioden 2008–2015. Med visst undantag för marijuana finns för övriga jämförda droger inte lika tydliga trender, och delvis kanske detta förklaras av brister i underlagen.

Det talas ofta om att renhetsgraden har betydelse för prissättningen och att mindre utblandade partier kan betinga ett högre pris. Samtidigt kan det omvända förhållandet också förekomma. UNODC (2009) anför exempelvis att tillgångsminskningen på kokain i USA under 2008 ledde till en ökning av priserna samtidigt som partierna blandades ut alltmer. Ett marknadsunderskott ledde således till en prisökning, parallellt med en kvalitetsförsämring.

Kanske har renhetsgraden större betydelse i ett mera kortsiktigt perspektiv än för det drygt nära trettiåriga som är utgångspunkten för denna rapport. I Brås (2007) rapport om narkotikadistributörer framhålls att många distributörer menar att det är ett viktigt konkurrensmedel att hålla god kvalitet och att denna dessutom bör vara jämn för lång-

siktighetens skull. Detta talar möjligen för att det inte skett alltför stora förändringar i ett längre perspektiv, med undantag för THC-ökningar för cannabisprodukterna.

Eftersom det inte finns några säkra uppgifter om den mera långsiktiga haltutvecklingen på olika narkotikasorter över tid i Sverige, kan det i denna rapport inte tas någon större hänsyn till betydelsen av eventuella kvalitetsförändringar och dess inverkan på prisnivåerna. Som påpekades ovan måste heller inte pris och kvalitet följa det väntade mönstret på narkotikamarknaden. Även om det här bedömts vara omöjligt att relatera de trettioåriga pristrenderna till haltutvecklingen är det ändå viktigt att försöka ha denna faktor i bakhuvudet när prisutvecklingen tolkas, och sannolikt har den då störst betydelse i ett mera kortsiktigt perspektiv.

Validering av prisuppgifterna

Ett sätt att validera de insamlade priserna är att jämföra med prisutvecklingen i andra länder. Merparten av den narkotika som används i Sverige är importerad, vilket innebär att vi är en del av den internationella marknaden och därmed skulle kunna förväntas ha likartade pristrender.

FN:s prisuppgifter

FN-organet UNODC har sedan länge följt gatuprisutvecklingen för heroin och kokain i USA och Västeuropa, vilket gör det möjligt att jämföra svenska och europeiska trender (se UNODC 2017). Enligt diagram 1 liknar den svenska prisutvecklingen på heroin respektive kokain den utveckling som gäller i Västeuropa under perioden 1990–2015 relativt väl, även om prisfallet för heroin fortsatt i Västeuropa de senaste 10 åren samtidigt som det varit mera oförändrat i Sverige. För kokain är trenderna än mer överensstämmande.

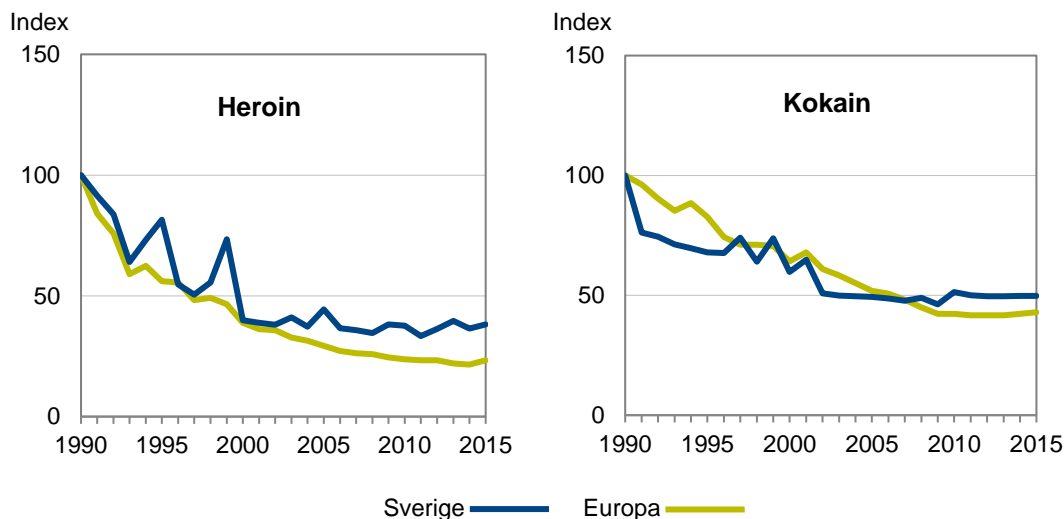

Diagram 1. Realprisjusterad utveckling för heroin- respektive kokainpriser i Sverige samt i Västeuropa. 1990–2015. Index 1990=100.

Detta indikerar att CAN:s prisbevakning fångar in verkliga förhållandena relativt väl, eftersom vår prisutveckling borde påverkas av förändringar på den internationella marknaden i och med att dessa droger importeras. Det bör dock framhållas att även om utvecklingen är någorlunda likartad ligger de svenska priserna på högre nivåer än i Västeuropa. Detta förefaller rimligt med tanke på att den svenska marknaden ur ett europeiskt perspektiv befinner sig mera i periferin och att det förhållandevis lilla antalet konsumenter dessutom är geografiskt mera utspridda, vilket torde medföra mer transportkostnader, mindre konkurrens, och desto högre priser. Heroin kostar hälften så mycket i Västeuropa jämfört med Sverige och kokainpriserna ligger på två tredjedelar jämfört med de svenska. UNODC presenterar inga tidsserier för andra droger än kokain och heroin.

EU:s prisuppgifter

EU:s drogobservatorie EMCDDA följer också europeiska narkotikapriser. De publicerar inte lika långa tidsserier som ovan men i gengäld jämförs flera narkotikasorter samtidigt som även östra Europa ingår i underlaget. Den indexerade prisutvecklingen på EU-nivå redovisas för perioden 2006–2015 för hasch, marijuana, heroin, kokain, amfetamin och ecstasy/MDMA (se EMCDDA 2017).

För hasch och marijuana är prisutvecklingen under perioden likartad i Sverige och EU (ökande) liksom för amfetamin (minskande). På EU-nivån noteras vissa prisminskningar för heroin, kokain och MDMA medan prisläget för dessa droger är tämligen oförändrat för svensk del. Även om överensstämmelsen inte är fullständig syns inga avgörande avvikelser och för de i Sverige vanligare narkotikasorterna (cannabis och amfetamin) var alltså överensstämmelsen i utvecklingen god. Liksom i fallet med FN pekar även EMCDDA:s uppgifter på att narkotikapriserna i regel tenderar att vara högre i Sverige jämfört med Europagenomsnittet.

Polisens internetprisuppgifter

Vid två tillfällen har polisen undersökt narkotikapriser på internet för Sveriges räkning (oktober 2015 och april 2016). Dessa sammanställningar ger likartade prisintervall som CAN:s data, dock med en tendens att vara något snävare och ligga på en något högre prisnivå. Detta antas bero på att konsumenterna är beredda att betala mera för en den högre servicegraden (hemleverans) samt att denna typ av försäljningskanal kan förväntas hålla högre nivå avseende korrekt mängd och kvalitet jämfört med gatuförsäljningen till följd av att publika omdömen lämnas av kunderna (Polismyndigheten och Tullverket 2017).

Prisuppgifter från brukare i Stockholm

Under januari 2018 fick besökare på Stockholms Brukarförenings lokaler i Johanneshov frivilligt svara på en enkät om narkotikapriser. Prisfrågorna var desamma som i polisens enkät och gällde läget under hösten 2017. Totalt inkom svar från 42 besökare. Brukarnas svar jämförs med de 6 svar som inkommit från polisen i Stockholms län under 2017. Resultaten från de båda respondentgrupperna jämförs i tabell A.

Av tabellen framgår att brukarna och poliserna lämnar tämligen likartade uppgifter om gatupriserna, även om stockholmsspolisen inte lämnade några uppgifter om de mera udda drogerna kat och GHB. Dock finns en liten tendens till att brukarna anger något högre priser än poliserna, i synnerhet gällde detta för ecstasy. Det sammantagna intrycket är ändå

att poliser och brukare tycks vara relativt väl överens om gatupriset på narkotika i Stockholm.

Tabell A. Jämförelse av svaren från polisen i Stockholms län och besökare hos Stockholms Brukarförening. 2017.

Polisrapportörer					
	Enhet	Andel svar (av 6)	Intervall (kr)	Medelvärde	Medianvärde
Hasch	kr / gram	100	87–125	99	95
Marijuana	kr / gram	100	90–125	106	107
Amfetamin	kr / gram	100	75–201	169	188
Kokain	kr / gram	100	650–900	768	775
Ecstasy	kr / tablett	67	100–175	125	113
Brunt heroin	kr / gram	83	596–843	658	625
Vitt heroin	kr / gram	50	625–1 500	917	625
LSD	kr / dos	67	71–125	99	100
Kat	kr / bunt	0	–	–	–
GHB	kr / cl	0	–	–	–

Brukarrapportörer					
	Enhet	Andel svar (av 42)	Intervall (kr)	Medelvärde	Medianvärde
Hasch	kr / gram	57	50–150	94	100
Marijuana	kr / gram	50	70–150	107	100
Amfetamin	kr / gram	81	70–250	179	200
Kokain	kr / gram	40	400–1 000	721	750
Ecstasy	kr / tablett	38	100–225	153	150
Brunt heroin	kr / gram	48	200–1 250	704	663
Vitt heroin	kr / gram	36	300–1 500	845	830
LSD	kr / dos	17	50–200	115	100
Kat	kr / bunt	2	100–100	100	100
GHB	kr / cl	5	30–30	30	30

En slutsats av prisvalideringen

Någon källa som pekar på uppenbart motstridiga resultat för någon av de prisrapporterade narkotikasorterna i denna rapport har inte hittas, även om mindre trendavvikelser för vissa droger noterats i jämförelser med utlandet. Jämförelser med svenska internetförsäljarnas priser stämmer relativt väl, även om dessa av ovan nämnda skäl tenderar att ligga något högre. Även narkotikabrukare och poliser från Stockholmsområdet har en relativt likartad uppfattning om gatupriserna. Slutsatsen från valideringsövningarna ovan blir att CAN:s data över gatuprisutvecklingen på narkotika speglar verkliga förhållanden tämligen väl.

Resultat

Resultatredovisningen inleds med en kort beskrivning av hur pass förekommande olika narkotikasorter är i Sverige och hur detta utvecklats över tid. Därefter redovisas hur gatupriserna förändrats under åren och hur de skiljer sig regionalt. I slutet av rapporten behandlas grossistprisnivån och en skattning av cannabismarknadens värde görs. Avslutningsvis redovisas priset på smugglad alkohol och tobak.

Förekomst av olika narkotikasorter i Sverige

Inrapporteringar av prisuppgifter från polisområdena ger en indikation om i vilken utsträckning olika narkotikasorter förekommer runt om i landet. Om en rapportör inte kan ange något pris tolkas det som att förekomsten av preparatet varit begränsad. Om många rapportörer inte rapporterar prisuppgifter torde det därmed röra sig om en nationellt mera ovanlig narkotikasort. Omvänt kan man utgå ifrån att om merparten av regionerna anger priser för ett preparat så är detta relativt väl spritt över landet.

I tabell B redovisas hur stor andel prisrapporteringar som förekommit per preparat bland samtliga besvarade enkäter under 2017. Totalt inkom 54 svar under året. Det bör observeras att procenttalen i tabellen alltså är beräknade på små bastal och dessa presenteras enbart för att ge en grov illustration av de inbördes relationerna.

Tabell B. Förekomst av olika narkotiska preparat mätt genom antalet prisrapporteringar i riket samt i tre landsdelar ^{a)} respektive polisområden i storstads- resp. icke storstadsområden ^{b)}. Procent. 2017.

	Riket n=54	Syd- sverige n=14	Mellan- sverige n=30	Norra Sverige n=10	Storstads- områden n=14	Icke storstads- områden n=40
Amfetamin	98	93	100	100	93	100
Hasch	94	93	97	90	93	95
Kokain	94	93	97	90	93	95
Marijuana	91	93	97	70	93	90
Ecstasy	69	64	73	60	57	73
Brunt heroin	30	29	37	10	64	18
Vitt heroin	15	0	23	10	29	10
LSD	13	7	17	10	29	8
Kat	7	7	10	0	0	10
GHB	6	7	3	10	0	8

a) Polisområden i Sydsverige: SÖ Götaland, Malmö, Södra Skåne, NV Skåne, SV Götaland, Halland och Jönköping. Mellansverige: Dalarna, Värmland, Örebro, Uppsala, Västmanland, Gotland, Stockholm City, Stockholm Nord, Stockholm Syd, Storgöteborg, Fyrbodal, Skaraborg, Älvsborg, Södermanland och Östergötland.

Norra Sverige: Gävleborg, Jämtland, Västerbotten, Västernorrland och Norrbotten.

b) Som storstadsområden räknas följande polisområden: Malmö, Nordvästra Skåne, Södra Skåne, Stockholm City, Stockholm Nord, Stockholm Syd och Storgöteborg.

Som framgår av tabellen är amfetamin, hasch, kokain och marijuana tämligen väl spridda i Sverige medan kat, LSD, vitt heroin och GHB är desto mindre vanliga. Överlag var inte skillnaderna mellan landsdelarna särskilt stora även om drogförekomsten i Mellansverige generellt tycks vara något mer omfattande. Vid jämförelse av storstadsområden med övriga Sverige var det heller inga större skillnader, även om heroin och LSD rapporterades desto mer i storstadsområdena.

För sex av narkotikasorterna har prisrapporteringen gjorts sedan slutet av 1980-talet. I diagram 2 (tabellerna 1–6) illustreras hur stor andel av informanterna som angett priser för respektive drog och år.

Andelen prisrapporteringar har alltsedan slutet av 1980-talet varit störst för hasch och amfetamin, men efter en kraftig uppgång är numera även prisrapporteringar för marijuana och kokain lika vanliga. Förändringen är påtaglig jämfört med 1990-talet då endast någon fjärdedel av rapportörerna uppgav kokain- och marijuanapriser. Förekomsten av vitt respektive brunt heroin har enligt rapportörerna å andra sidan minskat alltsedan millennieskiftet.

Andelen prisrapporteringar tycks öka vid millennieskiftet. Uppgången är inte särskilt stor men kan delvis ha metodologiska förklaringar, eftersom ett hopp uppenbarligen inträffade då den nya rapportörsbasen med polismyndigheterna togs i bruk år 2000.²

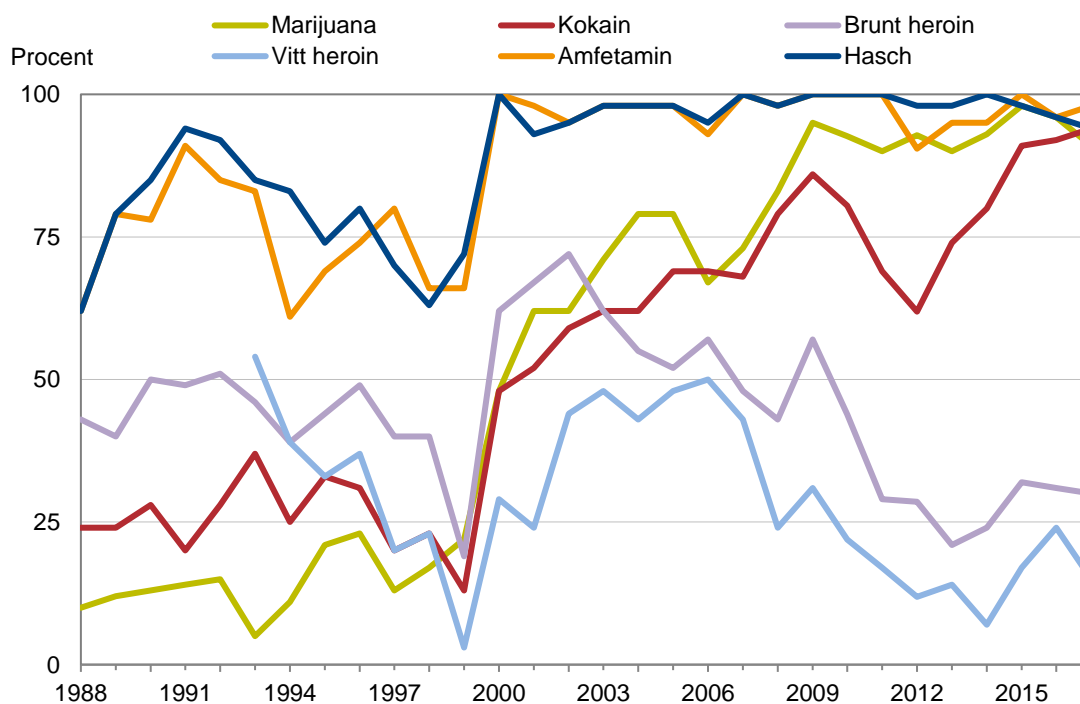

Diagram 2. Förekomst av hasch, marijuana, vitt heroin, brunt heroin, kokain och amfetamin i riket. Andel prisrapporteringar per drog. 1988–2017. (Tabellerna 1–6)

² Att prisrapporterna överlag är få runt 1999 hänger samman med att systemet delvis reviderades detta år, vilket ledde till ett tillfälligt högt internbortfall på flera frågor. Även om rapporteringsviljan tillfälligt sviktade ledde detta inte till nedgångar för samtliga preparat; hasch och amfetamin låg alltså högt. Före år 2000 svarade rapportörerna dessutom för geografiskt mindre områden, vilket kan ha påverkat förmågan att rapportera priser.

Metodologiska invändningar till trots är det ändå uppenbart att hasch, marijuana, amfetamin och kokain idag är narkotikasorter som är väl spridda över landet medan heroin minskat i förekomst i landet.

För ecstasy, GHB, LSD och kat finns prisinformation insamlad sedan år 2000. Utvecklingen för prisrapporteringen av dessa droger redovisas i diagram 3 och tabellerna 7–10. LSD och GHB har kontinuerligt minskat i förekomst under de senaste 15 åren och 2015 saknades helt prisrapporteringar för GHB. Även kat rapporteras i idag i mindre utsträckning jämfört med när det började mätas men uppvisade en tillfällig topp år 2013. Prisrapporteringarna för ecstasy minskade fram till 2012, därefter skedde ett trendbrott och förekomsten av ecstasy har succesivt ökat under de senaste fem åren för att 2017 rapporteras av drygt två tredjedelar av poliserna.

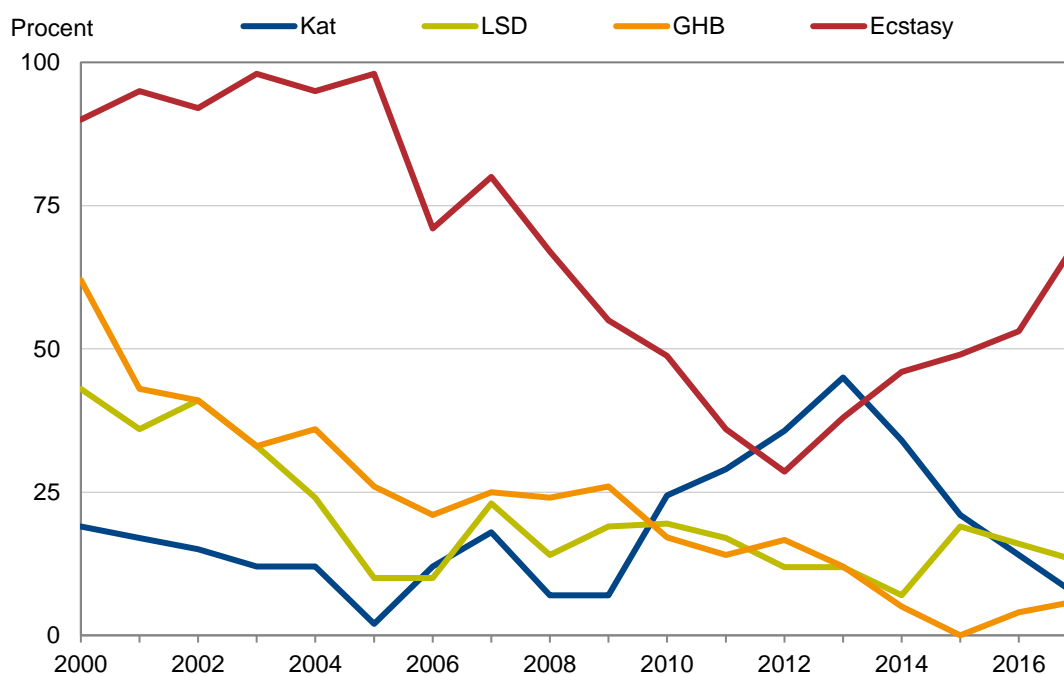

Diagram 3. Förekomst av ecstasy, kat, LSD och GHB i riket. Andel prisrapporteringar per drog. 2000–2017. (Tabellerna 7–10)

Gatupriserna på nationell nivå 2017

I tabell C redovisas de inrapporterade gatupriserna för 2017 rangordnade efter antalet prisrapporteringar. Av prisintervallen att döma framgår att det förekommer mer eller mindre stora prisvariationer för de olika narkotikasorterna. Detta hänger samman med att gatupriserna kan påverkas av köparens och säljarens relation, geografisk ort etc. men också av att kvaliteten och tillgången kan variera kraftigt under ett år. Största prisintervallen under 2017 uppvisade ecstasy följt av heroin och amfetamin medan intervallen var minst för de båda cannabisvarianterna, kokain och LSD.

Enbart sett till priset (oavsett renhetsgrad eller normaldos) hör heroin och kokain till de dyrare drogerna (omkring 1 000 kronor per gram). Utifrån antalet prisrapporteringar är amfetamin den vanligaste centralstimulerande narkotikasorten och har ett medianpris på 250 kronor, vilket alltså är betydligt billigare än kokain.

Tabell C. Gatupriser för olika narkotikasorter i Sverige enligt uppgifter från rapportörer i polisområdena. Narkotikasorterna är rangordnade efter förekomst. 2017.

	Enhet	Antal svar ^{a)}	Intervall, kronor	Medelvärde	Medianvärde
Amfetamin	kr / gram	53	75–450	237	250
Hasch	kr / gram	51	70–175	105	100
Kokain	kr / gram	51	650–1100	905	900
Marijuana	kr / gram	49	80–175	113	100
Ecstasy	kr / tablett	37	10–350	126	110
Brunt heroin	kr / gram	16	300–1500	852	822
Vitt heroin	kr / gram	8	625–5000	1 750	1 350
LSD	kr / dos	7	71–150	114	100
Kat	kr / bunt	4	100–300	175	150
GHB	kr / cl	3	10–40	27	30

a) Antal prisangivelser av totalt 54 möjliga.

Mer intressant är att följa prisernas utveckling över tid vilket görs i nästa avsnitt. Eftersom medelvärdet på gatupriset normalt ligger något högre än medianvärdet innebär det att när prisavvikelse förekommer så ligger de oftare i intervallens övre regioner. För att undvika att enstaka höga värden påverkar resultaten redovisas endast medianvärden i nästa avsnitt.

Gatuprisutvecklingen över tid

Som nämnts finns uppgifter om gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin registrerade från 1988 och för LSD, ecstasy, kat och GHB från år 2000. För att göra prisuppgifterna jämförbara över tid har de justerats med hjälp av SCB:s konsumentprisindex (KPI). I diagram 4 (tabellerna 1–6) redovisas den reala prisutvecklingen i 2017 års penningvärde för de preparat som följts sedan år 1988.

Diagrammet visar att dagens gatupriser är lägre för samtliga sex narkotikasorter jämfört med 1988³. Marijuana är den narkotikatyp där prisförändringen framstår som minst och det beror delvis på den prisuppgång som påbörjades 2005. Uppgången har skett parallellt med att allt fler rapportörer överhuvudtaget angett marijuanapriser, dvs. under en tid då marijuana spridits alltmer i landet. Under de senaste två åren tycks däremot trenden med stigande marijuanapriser ha brutits och priserna har återigen minskat något för att idag ligga på 100 kronor per gram. Även hasch har ökat något i pris men denna uppgång påbörjades inte förrän 2010 och haschpriserna ligger idag på samma prisnivå som marijuana.⁴

³ Observera att prisskalorna skiljer sig åt i diagrammen eftersom narkotikasorterna skiljer väsentligt i pris.

⁴ Även om inga direkta försök görs i denna redovisning för att koppla halt- och prisutvecklingen till varandra är det ändå på sin plats att notera att inte bara priserna utan även THC-halterna stigit för cannabisprodukterna.

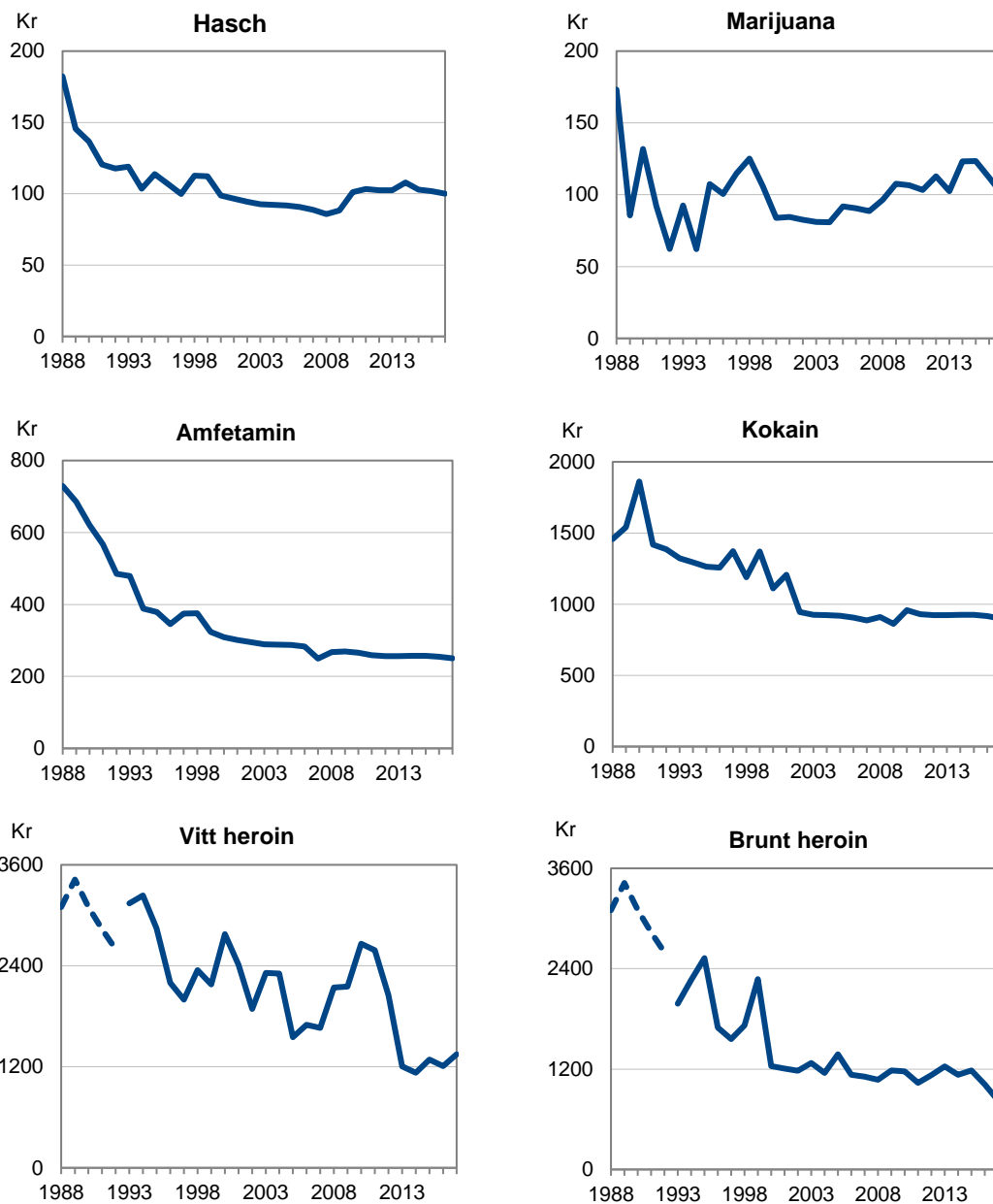

Diagram 4. Gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin (vitt resp. brunt – samma värden 1988–1992). Medianvärden, reala priser, 2017 års penningvärde. Kronor per gram. 1988–2017. (Tabellerna 1–6)

För heroin, kokain och amfetamin syns inte motsvarande prisökningar under 2000-talet. Tvärtom visar diagrammet att de droger som vanligen används i injektionsmissbruk (heroin och amfetamin) tillsammans med kokain drastiskt har minskat i pris sedan slutet av 1980-talet. Årets prisuppgifter tyder även på att trenden fortsätter för brunt heroin

medan det, allt mer sällan prisrapporterade, vita heroinet har fluktuerat⁵ mycket för att sedan ha stabiliserats under de senaste fem åren. Även om kokain och amfetamin sjunkit kraftigt i pris under perioden har ingen större förändring inträffat under den senaste 10-årsperioden. Prisfallen har huvudsakligen inträffat under 1990-talets första hälft.

Att priserna varierat mycket på framförallt heroin under hela mätperioden och för marijuana under 1990-talet beror på att förekomsten av dessa droger varit relativt låg dessa år, det vill säga att endast ett fåtal rapportörer kunnat uppge priset på dessa droger och uppgifterna därmed blivit mera osäkra.

I diagram 5 redovisas gatuprisutvecklingen, realprisjusterad och indexerad, för samma droger som i föregående diagram. Indexering gör att utvecklingen lättare kan jämföras narkotikasorterna emellan, eftersom alla fått utgångsvärdet 100 för år 1988. Det blir då än tydligare att realpriserna idag är lägre för samtliga redovisade narkotikasorter jämfört med 1988. Som nämnts har det skett uppgångar för de båda cannabisvarianterna under 2000-talet, även om priset på marijuana återigen har minskat något 2017. Trots uppgångarna är priset på såväl hasch som marijuana endast cirka två tredjedelar av det pris som uppmättes vid startåret.

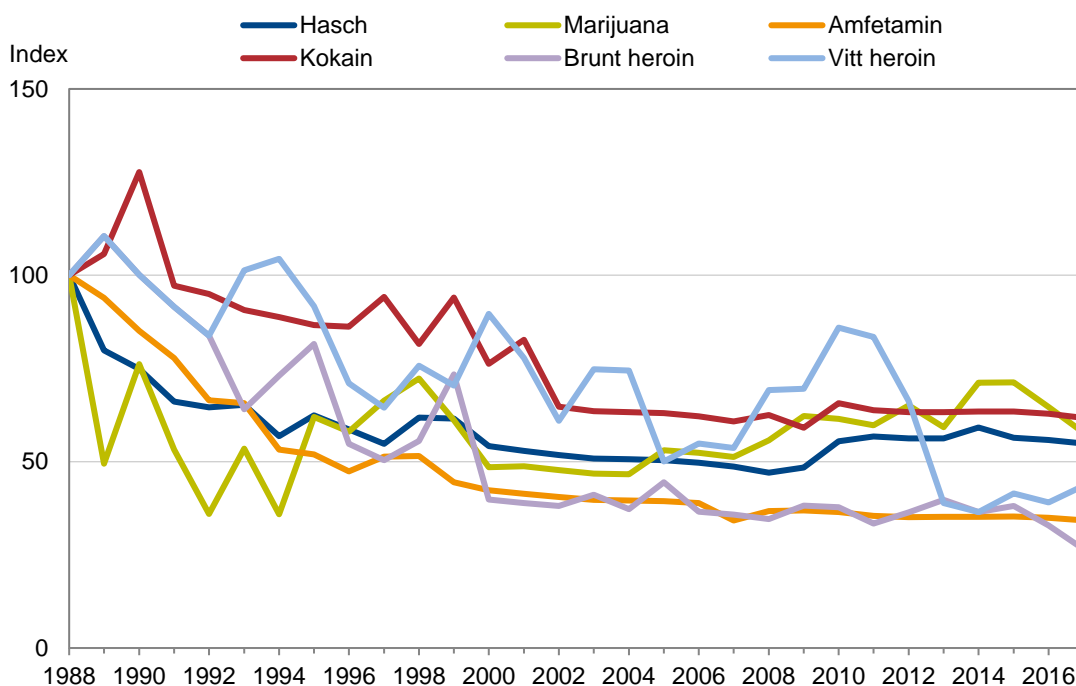

Diagram 5. Realprisjusterad och indexerad gatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och brunt respektive vitt heroin. 1988–2017. Index 1988=100. (Tabellerna 1–6).

⁵ Åren 1988–1992 redovisas samma värden i båda heroindiagrammen och dessa gäller således "heroin", utan någon åtskillnad mellan vitt och brunt heroin – därav den streckade kurvan i diagram 4. Sannolikt gällde priserna huvudsakligen brunt heroin eftersom detta även då torde ha varit den vanligaste varianten. Under åtföljande år är resultaten för vitt heroin något mera osäkra till följd av vissa förändringar i enkäten.

De allra största prisfallen uppvisas av amfetamin och brunt respektive vitt heroin. Jämfört med slutet av 1980-talet har priset för dessa droger sjunkit med närmare två tredjedelar. Annorlunda uttryckt kostar dessa droger idag endast cirka 35 % jämfört med prisläget för 30 år sedan.

Prisutvecklingen för LSD, ecstasy, kat och GHB redovisas från år 2000 i diagram 6 (tabellerna 7–10). Eftersom tidsperioden är kortare och drogerna är mindre vanliga än de tidigare redovisade är utvecklingstrenderna inte fullt lika tydliga. Det kan påpekas att det inte längre handlar om kronor per gram samt att enheterna är olika för de redovisade drogerna.

För ecstasy och kat har priserna sjunkit under den observerade perioden, dock inte kontinuerligt. Under de senaste åren har ecstasy legat på ca 110 kronor per tablett och kat runt 150 kronor bunt. Även för GHB tenderar priserna att ha fallit något men det bör tilläggas att prisrapporteringarna för GHB har varit relativt få och år 2015 var det överhuvudtaget ingen rapportör som angav något pris, därav brottet i tidsserien. Även LSD-priserna har rapporterats av en relativt liten andel rapportörer vilket har resulterat i att priserna fluktuerat, även om priserna grovt sett varit oförändrade under perioden.

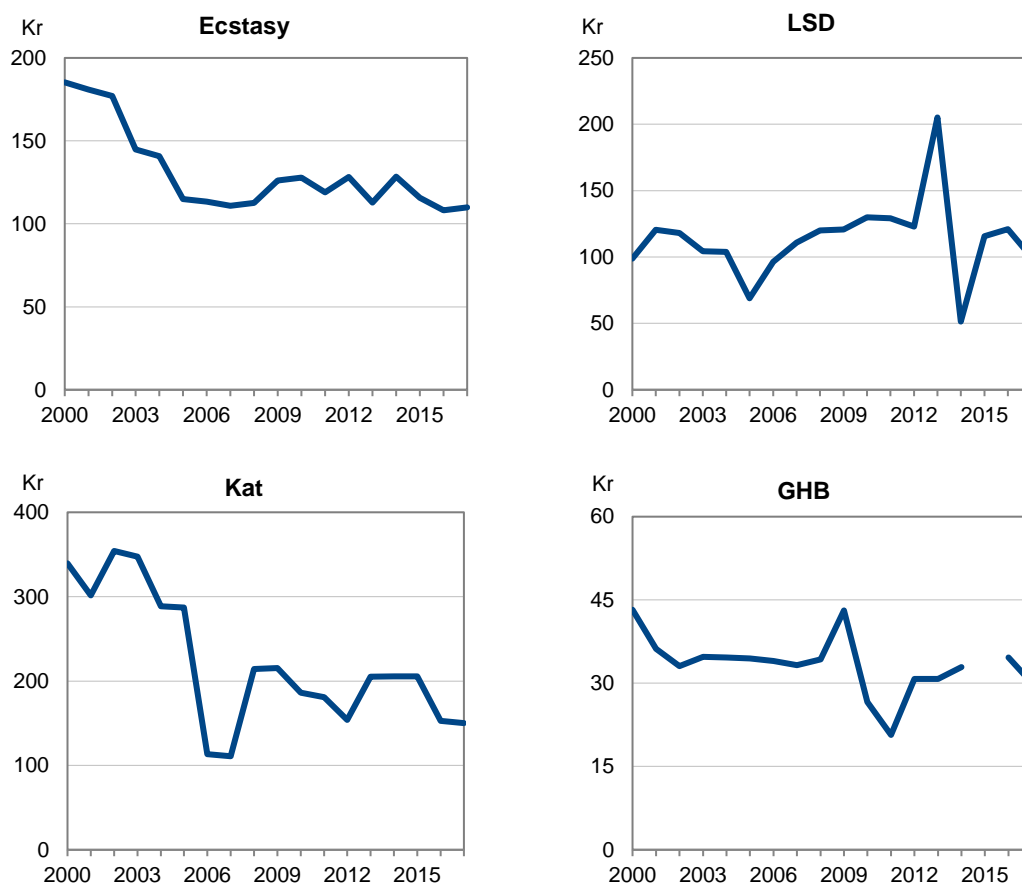

Diagram 6. Gatuprisutvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB. Medianvärden, reala priser, 2017 års penningvärde. Kronor per tablett, dos, bunt resp. centiliter. 2000–2017. (Tabellerna 7–10)

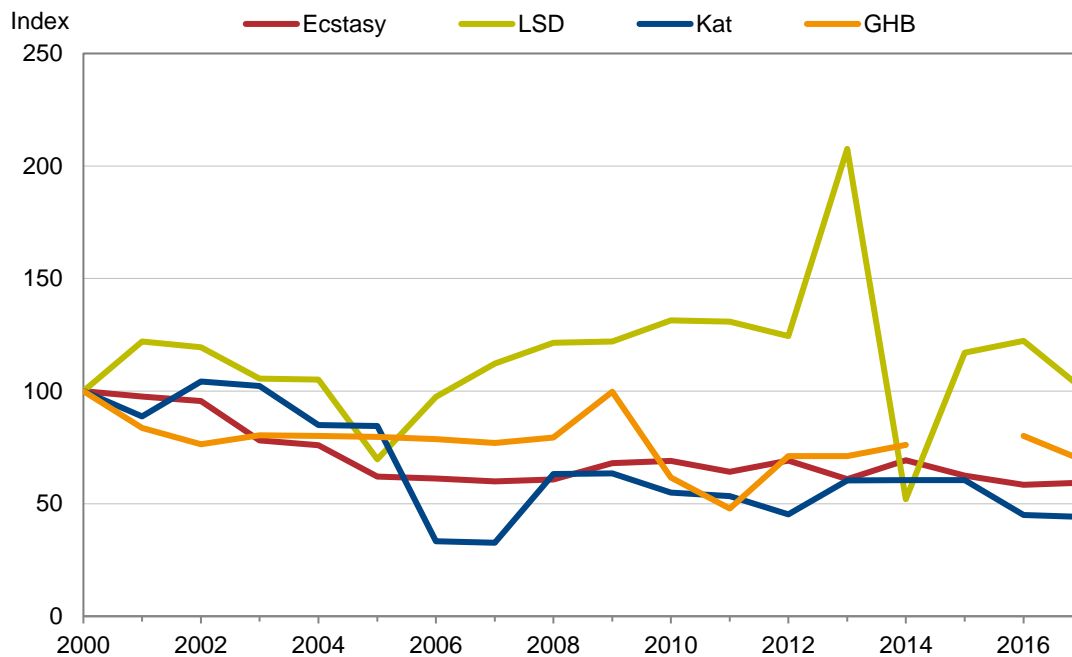

Diagram 7. Realprisjusterad och indexerad gatuprisutveckling för ecstasy, LSD, kat och GHB. 2000–2017. Index 2000=100. (Tabell 12)

I diagram 7 jämförs den indexerade realprisjusterade gatuprisutvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB där alla substanser har fått utgångsvärdet 100 för år 2000. Det är alltså främst ecstasy och kat som tycks ha haft en någorlunda kontinuerlig prisnedgång. Jämfört med startåret är 2017 års priser hälften så höga för kat och cirka två tredjedelar för ecstasy. Även GHB-priserna är lägre i slutet av perioden jämfört med startåret medan LSD har ungefär samma prisnivå år 2017 som år 2000.

Regionala skillnader i gatupriserna

I tabell D redovisas hur 2017 års priser är fördelade regionalt. Narkotikasorterna är rangordnade med den mest prisrapporterade substansen överst. Det bör observeras att i vissa fall är det ytterst få observationer som ligger bakom enskilda värden. Av tabellen att döma tenderar priserna att till viss del vara högre i Norra Sverige jämfört med i Syd- och Mellansverige. För omkring hälften av narkotikasorterna är priset högre i de nordligare regionerna jämfört med rikssnittet samtidigt som prisrapporteringar generellt är ovanligare i Norra Sverige (se tabell B). En tolkning av detta är att narkotikaförekomsten är något lägre norröver jämfört med övriga regioner i Sverige.

Jämförs å andra sidan storstadsområdena med övriga Sverige framgår att narkotika-priserna ofta är lägre i storstadsområdena. I synnerhet amfetamin, LSD och vitt respektive brunt heroin betingar lägre priser i storstadsområdena (mellan 25–40 % under priset i icke storstadsregioner). Övriga geografiska prisskillnaderna är relativt små. Det kan även observeras att prisuppgifter för kat och GHB helt saknas i storstadsområdena 2017, vilket tyder på låg förekomst av narkotikapreparaten i dessa områden.

Tabell D. Medianpris på gatunivå för olika narkotiska preparat i riket samt i tre landsdelar ^{a)} respektive storstads- och icke storstadsområden ^{b)}. Narkotikasorterna är rangordnade efter förekomst. 2017.

	Enhet	Riket n=54	Syd- sverige n=14	Mellan- sverige n=30	Norra Sverige n=10	Storstads- områden n=14	Icke storstads- områden n=40
Amfetamin	kr/gram	250	250	250	288	200	250
Hasch	kr/gram	100	100	100	120	100	100
Kokain	kr/gram	900	900	900	1 000	800	925
Marijuana	kr/gram	100	100	110	130	100	110
Ecstasy	kr/tablett	110	100	123	100	113	110
Brunt heroin	kr/gram	822	950	750	800	625	1 000
Vitt heroin	kr/gram	1 350	–	1 200	5 000	1 063	1 400
LSD	kr/dos	100	150	100	100	100	150
Kat	kr/bunt	150	150	150	–	–	150
GHB	kr/cl	30	40	30	10	–	30

- a) Polisområden i Sydsverige: SÖ Götaland, Malmö, Södra Skåne, NV Skåne, SV Götaland, Halland och Jönköping. Mellansverige: Dalarna, Värmland, Örebro, Uppsala, Västmanland, Gotland, Stockholm City, Stockholm Nord, Stockholm Syd, Storgöteborg, Fyrbodalen, Skaraborg, Älvsborg, Södermanland och Östergötland. Norra Sverige: Gävleborg, Jämtland, Västerbotten, Västernorrland och Norrbotten.
- b) Som storstadsområden räknas följande polisområden: Malmö, Nordvästra Skåne, Södra Skåne, Stockholm City, Stockholm Nord, Stockholm Syd och Storgöteborg.

I diagram 8 och 9 redovisas pristrenderna för de tre landsdelarna som definierats i tabell D. Av diagram 8 framgår att även om vissa nivåskillnader ibland förekommer landsdelarna emellan så går utvecklingen över tid normalt sett åt samma håll i alla tre grupperna. Norra Sverige uppvisar störst fluktuationer över tid, och det beror alltså på att prisuppgifterna därifrån baseras på en mera begränsad och mindre stabil marknad. Under stora delar av perioden har även priserna varit högre i norra Sverige på framförallt hasch, amfetamin och heroin. Prisnivåerna i Mellansverige och Sydsverige är tämligen likartade över tid, förutom att heroin tenderat att vara billigast i de sydligare delarna av landet.

Av diagram 9 framgår att ecstasy prisrapporterats kontinuerligt från alla tre landsdelarna sedan år 2000 och att utvecklingen av priserna har följts åt relativt väl landsdelarna emellan. Priserna på ecstasy tenderar dock att konsekvent ligga högre i de norra regionerna, även om priset år 2017 landar på samma nivå som övriga regioner. LSD, kat och GHB är mera sällsynt rapporterade droger vilket blir än tydligare när materialet delas upp i de tre landsdelarna. Framförallt GHB rapporteras allt mer sällan i samtliga tre landsdelar. Variationerna mellan åren är därför stora och det är bara Mellansverige som mer eller mindre kontinuerligt rapporterat priser för de flesta av dessa mera sällsynta droger. Att observationerna är få och oregelbundna gör det svårt att uttala sig om några särskilda förändringar mellan regionerna över tid.

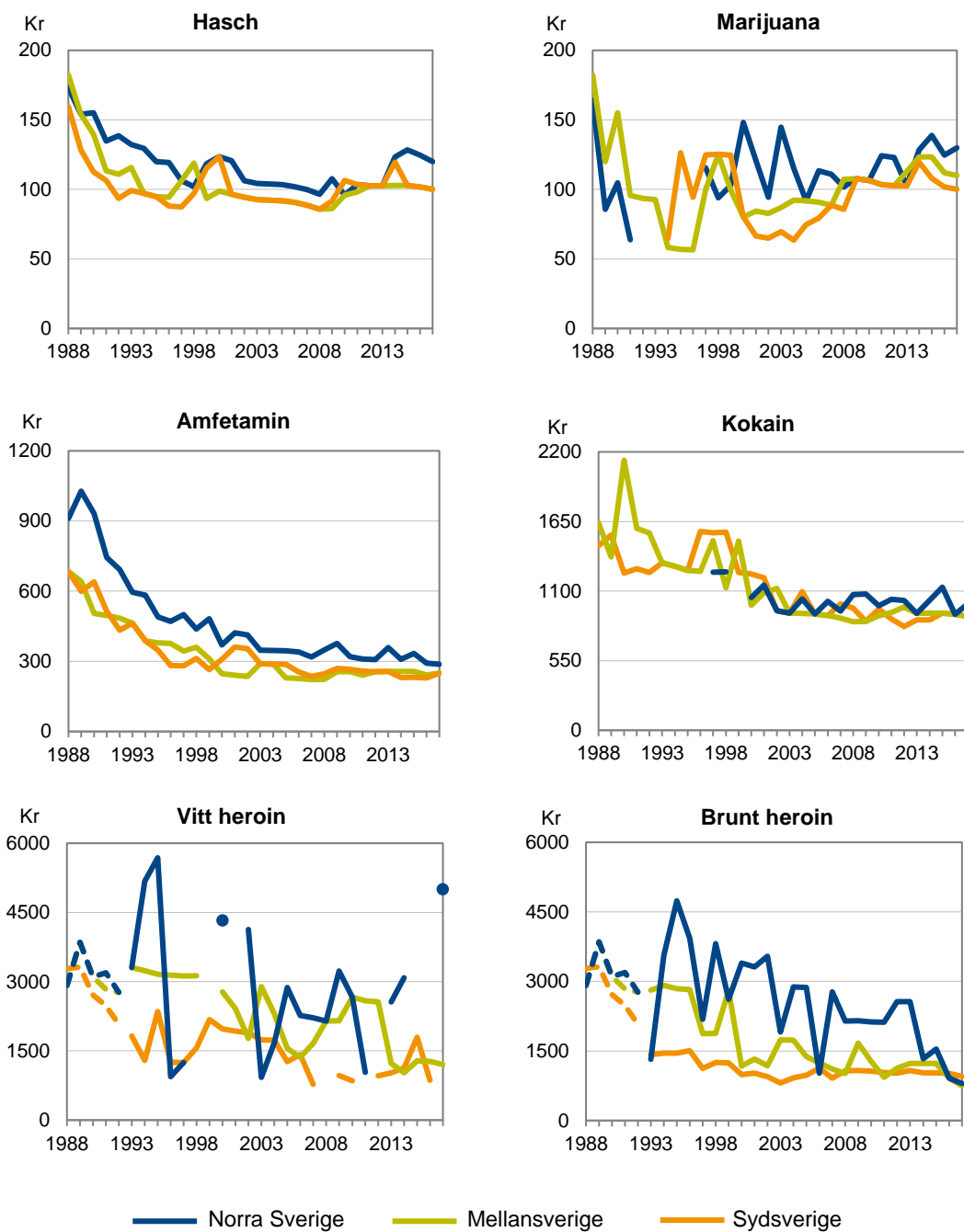

Diagram 8. Gatuprisutvecklingen för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och heroin (vitt resp. brunt). Kronor per gram, realprisjusterade medianvärden per landsdel, 2017 års penningvärde. 1988–2017.

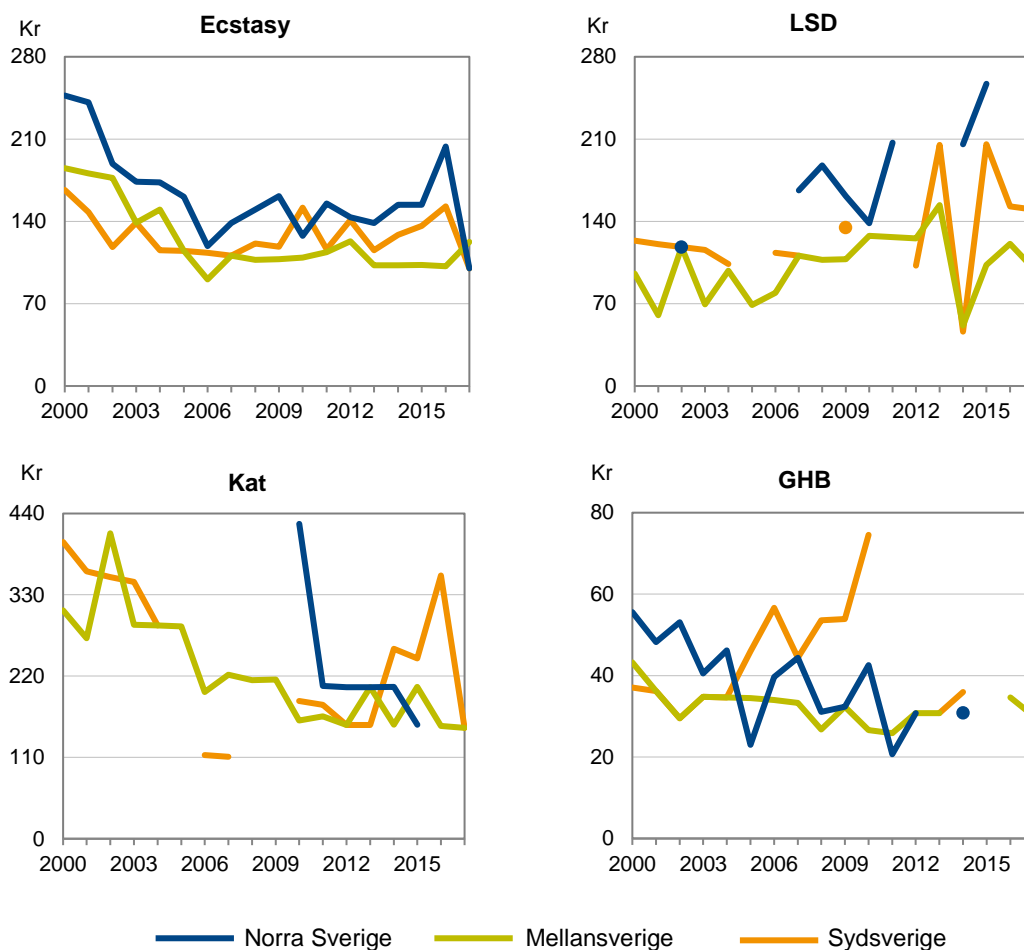

Diagram 9. Gatuprisutvecklingen för ecstasy, LSD, kat och GHB. Kronor per tablett, dos, bunt resp. centiliter. Realprisjusterade medianvärden per landsdel, 2017 års penningvärde. 2000–2017.

Grossistpriser

Från och med 2010 efterfrågas även grossistpriser, vilka speglar prisbilden vid handel med större partier. I linje med internationell praxis avses då mängder om minst 1 kg eller 1 000 tabletter/enheter. Som framgår av tabell E (år 2017) är rapporteringarna av grossistpriser relativt få. Detta hänger samman med att försäljning på denna nivå inte förekommer i alla polisområden. Det innebär i sin tur att dessa uppgifter är mera osäkra, i synnerhet för ecstasy och brunt heroin där observationerna är särskilt sällsynta.

Tabell E. Grossistpriser för olika narkotikasorter. Priserna är angivna i kronor per kilo eller tusental tabletter (antalet prissvar, prisintervall, medel- och medianpriser). 2017.

	Enhet	Antal svar (av 54)	Intervall, kronor	Medel- värde	Median- värde
Hasch	kr / kilo	35	25 000 – 80 000	47 383	45 000
Marijuana	kr / kilo	30	10 000 – 75 000	53 933	54 500
Amfetamin	kr / kilo	25	30 000 – 175 000	68 817	60 000
Kokain	kr / kilo	20	65 000 – 700 000	403 658	400 000
Ecstasy	kr / t. tabl.	8	10 000 – 120 000	51 250	40 000
Brunt heroin	kr / kilo	1	–	450 000	450 000

Jämförs grossistnivån med gatunivån framgår att priserna på gatunivå normalt är omkring 2–3 gånger så höga som på grossistnivå. Detta gäller såväl narkotikasorter som inte blandas ut (hasch, marijuana och ecstasy) som droger där det ofta förekommer utspädning med olika icke narkotiska ämnen för att dryga ut volymen (amfetamin, heroin och kokain). Största prisskillnaden mellan gatunivån och grossistnivån återfinns 2017 för amfetamin där priserna på gatunivån är omkring fyra gånger så höga som på grossistnivån.

Grossistpriser har mätts under åtta år vilket gör det möjligt att se om det finns några förändringstendenser åtminstone för de narkotikasorter som har flest rapporteringar. Resultaten antyder grossistprisuppgångar för hasch och marijuana liksom för brunt heroin medan övriga droger legat mera stabilt (tabellerna 13–18). Samtidigt är observationsperioden kort och för vissa preparat är det knappt några regioner som rapporterat grossistpriser. Detta gör iakttagelserna mera osäkra, till exempel för brunt heroin, jämfört med dem rörande gatupriser.

Cannabismarknadens omsättning

I Polisens rapport om allvarlig och organiserad brottslighet från 2017 konstateras att cannabis "...har stor betydelse i den lokala handeln i utsatta områden och utgör ofta en basinkomst för de kriminella aktörerna där". Att cannabis spelar en central roll i lokala kriminella nätverk påtalas även i polisens och tullverkets rapport om drogsituationen från 2017. Där sägs att denna basinkomstkälla också utgör en "källa till konflikter och våldshandlingar mellan och inom nätverken". Att våldet trappats upp i de kriminella nätverken tycks vara ett faktum sett till förändringar i exempelvis det dödliga våldet till följd av skjutningar. År 2015 och 2016 sköts fler personer ihjäl av annan person än något annat år under föregående 10-årsperiod (SvD 2018-01-24). Enligt artikeln miste 56 personer livet i skjutningar i kriminella miljöer åren 2015–2016 (preliminära uppgifter för sista året).

Det kan inledningsvis konstateras att tillverkning av cannabisprodukter inte är särskilt dyrt i sig. De stora kostnaderna uppstår i distributionen och handlar om kompensationer för de risker som de inblandande aktörerna utsätter sig för, det vill säga risken att åka fast eller risken att behöva försvara affärsverksamheten med våld. Caulkins & Reuter (1998) har beräknat kostnaderna för dessa risker för den amerikanska kokainmarknaden. De fann att över hälften av kokaingatupriset kunde hänföras till riskkompensation gällande fängelsestraff eller våldssituationer och att endast 1 % kunde hänföras till produktionskostnader i ursprungslandet (Colombia). Övriga kostnader gällde löner, beslagsförluster, transporter, paketering, försäljning och pengatvätt.

I vilken grad denna beräkning är giltig för cannabismarknaden i Sverige går inte att säga men även här torde en inte obetydlig del av slutpriset till kund handla om betalning för risktagning i distributionens olika led. I en översikt om cannabismarknaden i Europa (EMCDDA 2012) ges ett exempel från Frankrike där det identifierats tre distributionsnivåer mellan importör och konsument, och att kilopriset ökar i varje led. Likartade förhållanden gäller med all sannolikhet även för Sverige, även om polisen noterat tendenser till att distributionsleden kortas.

Mot bakgrund av att cannabis beskrivs som en basinkomst är det intressant att skatta hur stora summor cannabishandeln kan tänkas omsätta i Sverige under ett år. Kan en drog som kostar så pass lite som 100 kronor per gram i gatuledet verkligen generera några större vinster? Och skulle det kunna röra sig om mer pengar än kokainmarknaden exempelvis? Denna typ av ekonomiska skattningar är per definition osäkra och svåra att göra i och med att många förhållanden är okända, varför en hel del antaganden måste göras. I detta exempel antas bland annat följande:

- Beslagsstatistiken kan användas som proxy för volymen konsumerad narkotika.
- Transittrafik svarar för 20 % av de svenska cannabisbeslagen.
- Rättsväsendets beslagseffektivitet för svenska cannabismarknaden är 20 %.
- Vid större cannabisköp förekommer mängdrabatter om totalt 20 % för såväl de gatupriser (gramnivå) och grossistpriser (kilonivå) som CAN uppmäter.
- Totalt 20 % av all cannabis säljs inte till slutkund utan konsumeras inom distributionsleden i form av naturaersättningar.

Vi gör alltså ett antal antaganden som ligger till grund för beräkningarna. Skulle andra förmodanden göras och andra procentsatser användas leder beräkningarna självfallet till andra resultat. Det står läsaren fritt att byta ut procentandelarna ovan och göra sina egna beräkningar. Denna skattning är tänkt att luta åt det mera konservativa hållet, för att undvika ogrundade överdrifter.

Det bör också påpekas att cannabismarknaden inte är en renodlad och isolerad företeelse. Många grupperingar som sysslar med cannabis hanterar också andra droger. Periodvis kan sannolikt vissa förluster accepteras, om det finns ett mer långsiktigt mål att störa ut konkurrenter och ta över en marknad. Dessutom är medlemmarna i grupperna som hanterar narkotika ofta multikriminella, de kan även syssla med andra aktiviteter som rån, bedrägerier eller utpressning. Verkligheten är alltså komplex, men i räkneexemplet får vi bortse från förhållanden som att det kan förekomma parallella affärer med flera droger i ett och samma nätverk, vilket kanske gör de egentliga ekonomiska förhållandena svårutredda. Här görs ett försök att isolerat räkna på teoretiska utgifter och inkomster för enbart cannabishantering.

Beslagsstatistik

I följande beräkning är ett av underlagen tullens och polisens beslag av cannabis. Beslagen kan slumpmässigt eller till följd av särskilda prioriteringar variera över tid. Av detta skäl används genomsnittet av rättsväsendets beslag för en femårsperiod. Eftersom polisdata för 2017 inte publicerats i skrivande stund används perioden 2012–2016 i dessa beräkningar. Beslagsdata för 2012–2015 är hämtade från en rapport från Polismyndigheten och Tullverket utgiven 2017, kompletterad med information gällande 2016 från respektive

myndighet. Hasch och marijuana behandlas separat eftersom priser och mängder skiljer något dem emellan.

I genomsnitt beslagtogs under perioden årligen 2,344 kilo cannabis, varav 43 % beslagtogs av tullen (tabell 19). Hasch utgjorde cirka 53 % av mängden och marijuana följaktligen omkring 47 % (närmare bestämt 1,240 respektive 1,105 kilo).

Transittrafik

Helt säkert förekommer transittrafik genom Sverige, framför allt till Norge men även till Finland. Om all cannabis till norska marknaden skulle passera genom Sverige, med samma upptäcktsrisk som svensk cannabis, skulle vi behöva dra av 1/3 av beslagen om vi förutsätter att per capita konsumtionen är likartad i Norge och Sverige (slås befolkningarna ihop utgör Norges en tredjedel).

Varutransporter med norsk destination torde dock i lägre grad kontrolleras av svensk tull jämfört med transporter som har Sverige som slutdestination. Samtidigt lär också sjötransporter till Norge förekomma varför en viss del av den cannabis som ska dit överhuvudtaget inte passerar svensk mark. Utöver detta förekommer inhemsk odling i Norge. Vi kan alltså inte utgå från att all norsk cannabis trafik går via Sverige. Men det finns inga uppgifter om hur stor andel av all den cannabis som egentligen är ämnad för Norge som fastnar hos svensk tull och polis. Till detta torde viss transittrafik till Finland också förekomma.

Här antas att andelen i Sverige beslagtagen cannabis som utgör transittrafik utgör totalt 20 % av det som svensk tull och polis hittar. Det skulle betyda att under perioden 2012–2016 har årligen $1,240 \cdot 0,8 = 992$ kilo hasch och $1,105 \cdot 0,8 = 884$ kilo marijuana, ämnad för den svenska marknaden, beslagtagits av tull och polis.

Rättsväsendets beslagseffektivitet

Visste vi hur stor beslagsandelen var för den narkotika som ska omsättas här i landet vore det enkelt att bestämma den svenska årskonsumtionen. Eftersom sådana uppgifter saknas måste beslagsandelen uppskattas. Inte sällan anføres att tullen beslagtar 10 % av de storskaligt smugglade varorna, som exempelvis droger, vilka når nationsgränserna (se t.ex. SOU 1998:18, Persson 1999, Van Duyne och Levi 2005 eller Region Örebro län 2016).

Inte bara tullen utan även polisen gör narkotikabeslag. I fallet med cannabis tar svensk polis ungefär lika stor volym som tullen (se ovan). I följande räkneexempel förutsätts i linje med informationen i det ovanstående stycket att tull och polis tillsammans tar $10+10=20$ % av de cannabispartier som är ämnade för den svenska marknaden. De övriga 80 procenten når alltså konsumenterna.

Årskonsumtion

Ovanstående innebär att $(992/0,2)-992=3,968$ kilo hasch i genomsnitt årligen har nått den svenska konsumentmarknaden 2012–2016. Motsvarande beräkning för marijuana blir $(884/0,2)-884=3,536$ kilo. Med ledning av beslagsstatistiken och introducerandet av ovanstående antaganden innebär det alltså att cirka 7,5 ton cannabis årligen når

konsumenter i Sverige⁶. Vidare indikerar beslagsstatistiken att fördelningen mellan hasch och marijuana är relativt jämn på den svenska marknaden.

Prisnivåer

Det andra underlaget i dessa beräkningar utgörs av CAN:s prisrapportering. Av denna framgår att det genomsnittliga mediangatupriset perioden 2012–2016 för hasch och marijuana legat på 102 respektive 113 kronor per gram (tabell 20). För grossistnivån är de genomsnittliga medianerna 41,525 respektive 49,334 kronor per kilo. Kilopriserna på gatunivån jämfört med grossistprisnivån är under perioden 2,5 respektive 2,3 gånger högre för hasch och marijuana⁷. Någon förändring av produkterna sker inte mellan grossist- och gatuled då hasch och marijuana är droger som inte blandas ut. På såväl gatu- som grossistnivån förekommer dock mängdrabatter när det handlar om större antal gram respektive kilon.

Inköpskostnader

Inköp av 992+3,968 kilo hasch till ett genomsnittligt kilopris av 41,525 kronor ger en kostnad om närmare 206 miljoner kronor (här antas att även de beslagtagna varorna måste betalas och således utgör en utgift). Motsvarande kostnad för inköp av 4,4 ton marijuana med ett kilopris på 49,334 kronor är 218 miljoner.

Detta innebär att inköpskostnaderna för cannabis under ett typiskt år skulle uppgå till 424 miljoner kronor. Denna summa är dock en överskattning eftersom mängdrabatter förekommer vid köp av partier omfattande ett större antal kilon. Om denna mängdrabatt sammantaget ligger runt 20 % innebär det att inköpskostnaderna snarare uppgår till 339 miljoner kronor.

Omsättning

Med omsättning avses en organisations totala försäljning. Det talas också om nettoomsättning och då avses omsättning med avdrag för eventuella skatter och rabatter. Årsomsättningen för försäljningen av 3,968 kilo hasch med ett grampris om 102 kronor blir 405 miljoner. Motsvarande beräkning för 3,536 kilo marijuana à 113 kronor grammet ger 400 miljoner kronor.

Precis som i fallet med grossistnivån förekommer mängdrabatter även på gramnivån. Också i detta fall antas 20 % av den potentiella försäljningsvinsten gå bort i rabatter. Det ger en (potentiell) nettoomsättning om $(405+400)*0,8 = 644$ miljoner kronor.

⁶ Tullens sakkunnige för frågor rörande narkotika, dopning och övriga preparat bedömer de ovan använda transit- respektive beslagsandelarna som för höga (Hansson 2018). Skulle transitandelen respektive beslagsandelen exempelvis sänkas från 20 till 10 % så skulle den beräknade årskonsumtionen uppgå till 19 istället för 7,5 ton cannabis.

⁷ Jämförs utvecklingen av prisdifferensen under samtliga år som grossistpriserna följts kan det konstateras att den låg runt 2,7 perioden 2010–2012 och att den sjunkit till omkring 2,2 åren 2015–2017. Med andra ord syns en tendens till att prisdifferensen mellan grossist- och gatuled minskat under perioden, vilket innebär att avansen för cannabisförsäljningen kan ha minskat 2010–2017.

Potentiell vinst

Ovan uppskattades (den potentiella) årsnettoomsättningen till 644 miljoner. Samtidigt försäljs inte hela partierna till slutkund, en del av de möjliga försäljningsintäkterna går istället åt till naturallönebetalning till personer i distributionsleden, framför allt till slutkundsförsäljarna. I detta exempel antas naturabetalningen minska de potentiella intäkterna med 20 %. Detta innebär att cannabismarknaden i Sverige årligen genererar faktiska intäkter om uppskattningsvis $0,8 \cdot 644$ miljoner, det vill säga 515 miljoner kronor. Även om årsnettoomsättningen reduceras med naturabetalningar uppgår den alltså i vart fall till minst en halv miljard kronor, med det konservativa beräkningssätt som tillämpats här. Inköpskostnaderna bestämdes tidigare till 339 miljoner. Mellanskillnaden blir då $515 - 339 = 176$ miljoner kronor.

Att utvärdera vad den slutliga årliga vinsten från den svenska cannabismarknaden uppgår till bedöms vara mycket svårt. Ska en sådan uppskattning göras måste de 176 miljonerna minskas med transport-, distributions-, lagrings- och förpackningskostnader. Och även om det som i stycket ovan förutsattes att slutkundsförsäljarna till stor del får betalt i natura finns det självfallet flera, inte minst personer högre upp i försäljningsleden, som i hög grad lever på inkomster från cannabishantering. Alltså måste även övriga lönekostnader, utöver naturabetalningen, uppskattas och dras av. Detta synes svårt, inte minst som att löneuttag och andra ersättningar sannolikt i hög grad varierar med hur väl affärerna går för tillfället. Vill någon en dag lämna narkotikahandeln är det dessutom bra att ha investerat i legala verksamheter, fastigheter, eller liknande. I dessa fall uppstår kostnader för att omvandla pengarna från svarta till vita. Något som också borde subtraheras i en eventuell vinstberäkning är således kostnader för penningtvätt i de fall vinsten inte enbart går till konsumtion.

Det har i detta sammanhang således inte befunnits meningsfullt att gissa ovan nämnda kostnader och vi avstår därmed från att försöka skatta den potentiella årliga nettovinsten från cannabismarknaden. Vi nöjer oss istället med att konstatera att eftersom årsnettoomsättningen beräknats till minst en halv miljard torde vinstmöjligheterna inte vara obetydliga.

Slutligen kan vi konstatera att även om cannabis har ett lågt grampris i jämförelse med exempelvis kokain så omsätter cannabismarknaden cirka tre gånger mer pengar än vad kokainmarknaden gör, om samma beräkningssätt som ovan tillämpas för kokain. Detta beror på att volymerna på cannabismarknaden enligt dessa beräkningar är väsentligt större än på kokainmarknaden, även om grampriset är betydligt lägre. Faktum är att kokain- och amfetaminmarknaderna behövs läggas samman för att komma till ungefär samma omsättning som cannabismarknaden genererar.

Sammanfattningsvis kan sägas att cannabismarknaden, enligt de antaganden som ingår i beräkningsmodellen ovan, omsätter över en halv miljard och därmed verkar ha en ansevärd vinstpotential. Det förefaller därför högst sannolikt att cannabismarknaden i linje med de inledande påståendena kan utgöra en betydande inkomstkälla för kriminella nätverk, och att den därmed i sin tur mycket väl kan utgöra en källa till våldshandlingar.

Smuggelvaror

I 2017 års enkät ställdes extrafrågor om priserna på tre olika smuggelvaror; en limpa cigaretter (10 paket), en liter sprit samt ett flak starköl om 24 x 33 centiliter.

Det kan konstateras att kännedomen om priset på dessa smuggelvaror är förhållandevis begränsad bland den utvalda grupp poliser som ombeds rapportera prisuppgifter på narkotika, och detta framgår av tabell F. Särskilt få är prisrapporteringarna för cigaretter (8 stycken) vilket innebär att dessa uppgifter är mera osäkra än de andra.

Tabell F. Priser på smugglad alkohol och tobak. (Antalet prissvar, prisintervall samt medel- och medianpriser). 2017.

	Enhet	Antal svar (av 54)	(%)	Intervall, kronor	Medel- värde	Median- värde
Cigaretter	kr / limpa	8	15	150 – 440	270	250
Sprit	kr / liter	24	44	100 – 200	149	150
Starköl	kr / flak	20	37	100 – 250	168	150

Jämförs smuggelpriserna med butikspriser är det enkelt att konstatera att såväl smugglade cigaretter som smugglad alkohol är billigare än i affär. I butik kostar en limpa lågpriscigaretter ca 475 kronor, en enklare 38-procentig vodka från Systembolaget 285 kr/liter och ett flak enklare starköl ca 200 kronor (exkl. pant). Priset på sprit och cigaretter i vanliga handeln är därmed omkring dubbelt så högt som det motsvarande smuggelpriset (47 % högre i affär för respektive vara) medan prisskillnaden för starköl är betydligt mindre (25 %). Smuggelcigaretter uppvisade störst prisintervall medan det var minst för sprit.

Vid jämförelser mellan storstadsområdena och övriga områden (definierade i tabell D) framgår det att prisrapporteringar av smugglad alkohol är mindre vanligt i storstadsområden jämfört med icke storstadsområden. Priserna på sprit och cigaretter tenderar även att vara högre i storstadsområden jämfört med övriga områden. Två av prisrapportörerna, från polisområden som definieras som icke storstadsområden, har dock noterat att priserna på smugglad alkohol kan vara högre när Systembolaget håller stängt såsom på kvällar och helger, eller om hemleverans önskas. Under kvällar och helger kan då priset närmast fördubblas och därmed ligga på minst samma nivå som på Systembolaget.

Jämförs de rapporterade smuggelpriserna i Syd- och Mellansverige samt Norra Sverige (definierade i tabell D) framkommer att cigaretter rapporterats av få rapportörer i samtliga landsdelar och att det därför inte går att skönja något geografiskt prismönster. Priser på starköl och sprit meddelas av ungefär 40 % av rapportörerna i Syd- och Mellansverige medan 6 av 10 rapportörer i Norra Sverige uppger spritpriser och 2 av 10 uppger starkölspriser. Något förvånande är spritpriserna likartade i Sydsverige och Norra Sverige men högre i Mellansverige. För starköl är mönstret detsamma, även om skillnaderna är mindre och endast ett fåtal respondenter i Norra Sverige uppgett starkölspris. Samtidigt ska det åter understrykas att dessa uppgifter bygger på ett relativt litet underlag.

Diskussion

De uppmätta prisnedgångarna på narkotika tycks många gånger följa den internationella utvecklingen, såvitt jämförbara uppgifter finns att tillgå. En prisminskning innebär att tillgängligheten åtminstone ur ett rent ekonomiskt perspektiv ökar. Om prisdata kombineras med exempelvis information gällande renhetsgrad och rättsväsendets beslag går det att bilda sig en bättre uppfattning om hur tillgängligheten utvecklats. Med information om konsumtionens utveckling vore det också möjligt att väga in efterfrågans betydelse för prisbilden. För hasch och marijuana har prisåterhämtningar skett under senaste tioårsperioden och dessa har sammanfallit med att THC-halterna har ökat. Dock saknas säkrare och långsiktiga trender för övriga narkotikasorter vad gäller haltutvecklingen. Denna typ av kvalitetsrelaterad information hade annars också kunnat vägas in i analysen av prisutvecklingen och eventuellt gett ytterligare en dimension av tolkning av pristrenderna. I denna rapport har inga analyser av den typen genomförts utan framställningen är i huvudsak av deskriptiv karaktär.

I rapporten har cannabismarknaden beräknats omsätta över en halv miljard årligen. Beräkningen bygger på ett antal antaganden och är därför osäker till sin karaktär. Ändras till exempel antagandena att transit till övriga Norden respektive beslagseffektiviteten för den svenska marknaden inte är 20 utan 10 % så skulle den beräknade nettoomsättningen istället uppgå till drygt 1,5 miljarder kronor. Beräkningen är alltså känslig för vilka antaganden som görs, men har ändå befunnits värdefull som en illustration av att cannabismarknaden omsätter stora summor, större än man kanske spontant förväntar sig med tanke på det förhållandevis låga grampriset.

Uppenbart är att smuggelpriser på alkohol och tobak är kända i mindre omfattning än exempelvis priset på hasch, amfetamin och kokain bland de rapporterade poliserna. Sprit var den smuggelvara som fick flest prisrapporteringar (24 av 54) men det vanligaste svaret på de nyinförda smuggelfrågorna var överlag ”vet ej”. Detta kan vara ett uttryck för att dessa substanser är mindre prioriterade än narkotika i polisarbetet generellt. Den bristande kunskapen kan också bero på att dessa informatörer normalt inte jobbar med denna typ av frågor och därmed saknar rutiner för insamlandet av denna informationstyp. Trots detta finner CAN det värdefullt att samla in denna information varför dessa extrafrågor planeras kvarstå i ytterligare ett år.

I den nuvarande prisenkäten ingår flera narkotikasorter som inte förekommer i någon större omfattning på marknaden. Särskilt få är rapporteringarna för GHB och kat. Samtidigt finns önskemål från rapportörerna att övervaka priser på narkotikaklassade läkemedel. I 2018 års enkät planeras därför kat och GHB att bytas ut mot en bensodiazepin (förslagsvis av alprazolamtyp) samt en opioid (förslagsvis tramadol). Eftersom läkemedel förekommer i olika styrkor och kan förekomma som kopior är det inte helt givet hur prisfrågorna bäst konstrueras men eftersom narkotikaklassade läkemedel är vanligt förekommande, inte minst som en komponent vid blandmissbruk liksom vid dödsfall, har det befunnits viktigt att försöka följa prisutvecklingen också på sådana substanser.

Referenser

- Brå (2007b). *Narkotikadistributörer*. Rapport 2007:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Caulkins & Reuter (1998). *What Price Data Tell Us about Drug Markets*. Journal of Drug Issues. Vol 28, Issue 3, 1998.
- EMCDDA (2017). *Europeisk narkotikarapport 2017. Trender och utveckling*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.
- EMCDDA (2012). *Cannabis production and markets in Europe*. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Insights no 12. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- Guttormsson U (2016). *Läkemedel i missbruksmiljöer 2015. Situationen enligt rapportörer från Sveriges polisområden*. Rapport 157. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Guttormsson U (2011). *Narkotikatillgängligheten i Sverige 1988–2010*. Rapport 128. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Guttormsson U (2004). *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2003*. Rapport 80. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.
- Hansson L, Tullverket, sakkunnig i narkotika dopning och övriga preparat. Telefonsamtal 2018-02-20.
- Konsumentprisindex (1980=100), fastställda tal. www.scb.se. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Nordgaard A & Lundquist P (2016). *Narkotikahalter i material från polisbeslag under 2016*. Internrapport 2016:04. Nationellt forensiskt centrum (NFC).
- Persson LGW (1999). *Cigarettsmugglingens struktur, omfattning och utveckling under senare delen av 1990-talet – Från limpa till lunga*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Polismyndigheten (2017). *Polisens rapport om allvarlig och organiserad brottslighet 2017*. Stockholm: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen.
- Polismyndigheten och Tullverket (2017). *Drogsituationen – Lägesbild i Sverige 2013–2016*.
- Region Örebro län (2016). *Dopning – Översikt, vård och behandling samt idéskiss till ett nationellt kompetenscentrum. Slutrapport från Nationellt kompetensutvecklingsprojekt för dopningsproblematik (NKD) 2013–2015*.
- SOU 1998:18 (1998). *En gräns – en myndighet?* Stockholm: Finansdepartementet, Fritzes.
- Svenska Dagbladet 2018-01-24. *Dödsskjutningar ökar – Sverige sticker ut i Norden*, artikel av Jani Pirttialo Sallinen.
- UNODC (2017). *World Drug Report 2017 – Maps and tables*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC (2009). *World Drug Report 2009*. Vienna: United Nations Office On Drugs and Crime.
- Van Duyne P & Levi M (2005). *Drugs and money. Managing the drug trade and crimemoney in Europe*. London: Routledge.

Bilaga I: Rapportörer 2017

Kontaktpersoner i polisområdena (första/andra halvåret):

Region	Polisområde (län)	Kontaktperson (1:a/2:a halvåret)
Bergslagen	Dalarna (Dalarna)	Magnus Sjödén
Bergslagen	Värmland (Värmland)	Malin Forsell / Fredrik Olausson
Bergslagen	Örebro (Örebro)	Henrik Stomberg / Alexander Masson
Mitt	Gävleborg (Gävleborg)	Hans Hellmers
Mitt	Uppsala (Uppsala)	Per Andersson
Mitt	Västmanland (Västmanland)	Per-Erik Lundberg
Nord	Jämtland (Jämtland)	Roger Larsson
Nord	Norrbottnen (Norrbottnen)	Maria Landström
Nord	Västerbotten (Västerbotten)	Patrik Olsson
Nord	Västernorrland (Västernorrland)	Håkan Kroon
Stockholm	City (Stockholm)	Ann-Christine Kleist
Stockholm	Gotland (Gotland)	Magnus Sjöndin
Stockholm	Nord (Stockholm)	Tomas Ellström
Stockholm	Syd (Stockholm)	Stefan Dahlström / Ulla Krogh
Syd	Malmö (Skåne)	Pernilla Persson
Syd	Nordvästra Skåne (Skåne)	Anders Westberg
Syd	Sydvästra Götaland (Skåne, Blekinge, Kronoberg)	Linda Olsson
Syd	Sydöstra Götaland (Blekinge, Kalmar, Kronoberg)	Marie Jägerbrink
Syd	Södra Skåne (Skåne)	Mattias Martinsson
Väst	Fyrbodalen (Västra Götaland)	Örjan Magnusson
Väst	Halland (Halland)	Ben Svedberg
Väst	Skaraborg (Västra Götaland)	Stefan Olsson / Thomas Pettersson
Väst	Storgöteborg (Västra Götaland)	Jenny Wingren / Christin Östberg
Väst	Älvsborg (Västra Götaland)	Petra Melin
Öst	Jönköping (Jönköping)	Ola Svensson / Richard Svensson
Öst	Södermanland (Södermanland)	Andreas Thörn / Andreas Thörn
Öst	Östergötland (Östergötland)	Peter Tunströmer / Magnus Skoglund

Bilaga 2: Tabeller

Tabell 1. Gatuprisutvecklingen för **hasch** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	13	62	30 – 125	91	100	182
1989	42	33	79	50 – 100	84	85	146
1990	40	34	85	55 – 110	86	88	137
1991	35	33	94	45 – 110	84	85	121
1992	39	36	92	50 – 100	83	85	118
1993	41	35	85	60 – 175	89	90	119
1994	36	30	83	50 – 150	86	80	104
1995	39	29	74	60 – 150	88	90	114
1996	35	28	80	50 – 125	87	85	107
1997	30	21	70	50 – 150	86	80	100
1998	35	22	63	55 – 100	86	90	113
1999	32	23	72	60 – 150	95	90	112
2000	21	21	100	60 – 100	85	80	99
2001	42	39	93	60 – 100	84	80	96
2002	39	37	95	65 – 100	83	80	94
2003	42	41	98	65 – 100	84	80	93
2004	42	41	98	70 – 110	84	80	92
2005	42	41	98	60 – 100	83	80	92
2006	42	40	95	60 – 150	84	80	91
2007	40	40	100	60 – 100	81	80	89
2008	42	41	98	60 – 100	84	80	86
2009	42	42	100	70 – 110	87	82	88
2010	41	41	100	60 – 125	92	95	101
2011	42	42	100	70 – 200	98	100	103
2012	42	41	98	70 – 150	103	100	103
2013	42	41	98	70 – 150	104	100	103
2014	41	41	100	60 – 150	110	105	108
2015	47	46	98	75 – 160	108	100	103
2016	49	47	96	50 – 150	105	100	102
2017	54	51	94	70 – 175	105	100	100

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 2. Gatuprisutvecklingen för **marijuana** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	2	10	90 – 100	95	95	173
1989	42	5	12	40 – 100	62	50	86
1990	40	5	13	50 – 100	77	85	132
1991	35	5	14	45 – 80	63	65	92
1992	39	6	15	40 – 80	53	45	62
1993	41	2	5	40 – 100	70	70	93
1994	36	4	11	40 – 50	46	48	62
1995	39	8	21	50 – 100	81	85	107
1996	35	8	23	50 – 100	79	80	101
1997	30	4	13	80 – 100	91	92	115
1998	35	6	17	75 – 100	96	100	125
1999	32	7	22	60 – 100	86	85	106
2000	21	10	48	30 – 120	70	68	84
2001	42	26	62	30 – 100	69	70	84
2002	39	24	62	30 – 100	65	70	83
2003	42	30	71	30 – 150	76	70	81
2004	42	33	79	50 – 150	77	70	81
2005	42	33	79	40 – 100	78	80	92
2006	42	28	67	50 – 100	77	80	91
2007	40	29	73	50 – 150	84	80	89
2008	42	35	83	48 – 150	91	90	96
2009	42	40	95	60 – 150	97	100	108
2010	41	38	93	60 – 150	104	100	106
2011	42	38	90	80 – 150	107	100	103
2012	42	39	93	70 – 175	111	110	113
2013	42	38	90	90 – 150	113	100	103
2014	41	38	93	90 – 160	124	120	123
2015	47	46	98	70 – 200	118	120	123
2016	49	47	96	65 – 155	114	110	112
2017	54	49	91	80 – 175	113	100	100

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 3. Gatuprisutvecklingen för **amfetamin** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	13	62	250 – 525	413	400	729
1989	42	33	79	200 – 1 000	444	400	685
1990	40	31	78	250 – 800	419	400	621
1991	35	32	91	100 – 700	402	400	567
1992	39	33	85	160 – 600	366	350	485
1993	41	34	83	155 – 550	373	362	479
1994	36	22	61	100 – 550	314	300	388
1995	39	27	69	180 – 500	305	300	379
1996	35	26	74	100 – 500	294	275	346
1997	30	24	80	135 – 450	309	300	375
1998	35	23	66	190 – 375	283	300	376
1999	32	21	66	175 – 500	297	260	324
2000	21	21	100	100 – 450	266	250	309
2001	42	41	98	100 – 500	265	250	301
2002	39	37	95	100 – 500	268	250	295
2003	42	41	98	150 – 500	271	250	290
2004	42	41	98	150 – 500	262	250	288
2005	42	41	98	150 – 400	242	250	287
2006	42	39	93	125 – 400	240	250	283
2007	40	40	100	125 – 400	234	225	249
2008	42	41	98	120 – 400	254	250	268
2009	42	42	100	140 – 400	263	250	269
2010	41	41	100	125 – 400	254	250	266
2011	42	42	100	150 – 400	257	250	259
2012	42	38	90	100 – 400	258	250	256
2013	42	40	95	138 – 400	272	250	256
2014	41	39	95	100 – 400	253	250	257
2015	47	47	100	125 – 450	255	250	257
2016	49	47	96	75 – 425	238	250	254
2017	54	53	98	75 – 450	237	250	250

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 4. Gatuprisutvecklingen för **kokain** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	5	24	250 – 1 250	820	800	1 458
1989	42	10	24	500 – 2 000	1 010	900	1 541
1990	40	11	28	600 – 1 500	1 114	1 200	1 862
1991	35	7	20	900 – 1 500	1 143	1 000	1 418
1992	39	11	28	800 – 1 150	959	1 000	1 385
1993	41	15	37	500 – 1 500	983	1 000	1 322
1994	36	9	25	800 – 1 200	961	1 000	1 294
1995	39	13	33	700 – 1 500	973	1 000	1 263
1996	35	11	31	250 – 1 500	995	1 000	1 257
1997	30	6	20	900 – 1 500	1 133	1 100	1 373
1998	35	8	23	700 – 1 500	1 000	950	1 189
1999	32	4	13	1 000 – 1 250	1 112	1 100	1 371
2000	21	10	48	600 – 1 000	860	900	1 112
2001	42	22	52	700 – 1 200	914	1 000	1 206
2002	39	23	59	700 – 1 200	870	800	944
2003	42	26	62	600 – 1 100	842	800	927
2004	42	26	62	600 – 1 000	856	800	923
2005	42	29	69	400 – 1 000	824	800	919
2006	42	29	69	600 – 1 200	810	800	907
2007	40	27	68	600 – 1 000	811	800	887
2008	42	33	79	600 – 1 250	882	850	911
2009	42	36	86	625 – 1 200	883	800	862
2010	41	33	80	650 – 1 750	905	900	958
2011	42	29	69	700 – 1 100	886	900	931
2012	42	26	62	750 – 1 400	918	900	923
2013	42	36	86	600 – 1 200	890	900	923
2014	41	33	80	700 – 1 100	911	900	925
2015	47	43	91	700 – 1 250	917	900	925
2016	49	45	92	650 – 1 200	907	900	916
2017	54	51	94	650 – 1 100	905	900	900

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 5. Gatuprisutvecklingen för vitt heroin/heroin^{a)} i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	9	43	900 – 2 500	1 689	1 700	3 099
1989	42	17	40	1 000 – 2 800	1 981	2 000	3 425
1990	40	20	50	1 000 – 3 000	2 010	2 000	3 103
1991	35	17	49	250 – 2 500	1 862	2 000	2 836
1992	39	20	51	450 – 3 000	1 782	1 875	2 597
1993	41	22	54	1 000 – 3 000	2 059	2 375	3 141
1994	36	14	39	700 – 5 000	2 289	2 500	3 236
1995	39	13	33	1 200 – 4 500	2 398	2 250	2 843
1996	35	13	37	500 – 2 500	1 605	1 750	2 199
1997	30	6	20	800 – 2 500	1 667	1 600	1 998
1998	35	8	23	500 – 3 000	1 788	1 875	2 347
1999	32	1	3	1 750 – 1 750	1 750	1 750	2 181
2000	21	6	29	1 500 – 3 500	2 267	2 250	2 779
2001	42	10	24	1 100 – 2 500	1 910	2 000	2 412
2002	39	17	44	1 000 – 3 500	1 953	1 600	1 889
2003	42	20	48	800 – 3 000	1 935	2 000	2 316
2004	42	18	43	800 – 3 000	1 789	2 000	2 308
2005	42	20	48	800 – 3 000	1 565	1 350	1 551
2006	42	21	50	800 – 2 500	1 433	1 500	1 700
2007	40	17	43	600 – 2 500	1 400	1 500	1 663
2008	42	10	24	600 – 3 000	2 010	2 000	2 144
2009	42	13	31	900 – 3 000	1 969	2 000	2 155
2010	41	9	22	800 – 4 250	2 394	2 500	2 662
2011	42	7	17	1 000 – 3 000	2 257	2 500	2 586
2012	42	5	12	875 – 2 500	1 775	2 000	2 050
2013	42	6	14	1 000 – 2 500	1 475	1 175	1 205
2014	41	3	7	1 000 – 3 000	1 700	1 100	1 130
2015	47	8	17	800 – 1 750	1 325	1 250	1 285
2016	49	12	24	700 – 2 500	1 381	1 188	1 209
2017	54	8	15	625 – 5 000	1 750	1 350	1 350

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

a) T.o.m. 1990 efterfrågades "heroin" och 1993–1997 efterfrågades "vanligt heroin" medan frågeformuleringen inte är känd 1991–1992.

Tabell 6. Gatuprisutvecklingen för **brunt heroin/heroin** ^{a)} i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per gram. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 1988–2017. (Diagram 2 och 4)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
1988	21	9	43	900 – 2 500	1 689	1 700	3 099
1989	42	17	40	1 000 – 2 800	1 981	2 000	3 425
1990	40	20	50	1 000 – 3 000	2 010	2 000	3 103
1991	35	17	49	250 – 2 500	1 862	2 000	2 836
1992	39	20	51	450 – 3 000	1 782	1 875	2 597
1993	41	19	46	900 – 2 500	1 653	1 500	1 984
1994	36	14	39	800 – 4 500	2 032	1 750	2 265
1995	39	17	44	800 – 4 500	1 997	2 000	2 527
1996	35	17	49	350 – 3 750	1 420	1 350	1 697
1997	30	12	40	300 – 4 800	1 720	1 250	1 561
1998	35	14	40	550 – 4 000	1 521	1 375	1 721
1999	32	6	19	1 000 – 2 500	1 708	1 825	2 274
2000	21	13	62	300 – 3 000	1 331	1 000	1 235
2001	42	28	67	800 – 3 000	1 314	1 000	1 206
2002	39	28	72	600 – 3 500	1 473	1 000	1 181
2003	42	26	62	600 – 2 500	1 310	1 100	1 274
2004	42	23	55	600 – 2 500	1 322	1 000	1 154
2005	42	22	52	700 – 2 500	1 327	1 200	1 378
2006	42	24	57	300 – 2 000	1 021	1 000	1 133
2007	40	19	48	500 – 3 000	1 097	1 000	1 109
2008	42	18	43	500 – 2 500	1 252	1 000	1 072
2009	42	24	57	500 – 3 000	1 436	1 100	1 185
2010	41	18	44	500 – 3 000	1 528	1 100	1 171
2011	42	12	29	600 – 3 500	1 292	1 000	1 034
2012	42	12	29	800 – 2 500	1 579	1 100	1 128
2013	42	9	21	700 – 2 500	1 367	1 200	1 231
2014	41	10	24	700 – 1 500	1 085	1 100	1 130
2015	47	15	32	800 – 2 000	1 263	1 150	1 182
2016	49	15	31	492 – 2 800	1 218	1 000	1 018
2017	54	16	30	300 – 1 500	852	822	822

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

a) T.o.m. 1990 efterfrågades "heroin" och 1993–1997 efterfrågades "vanligt heroin" medan frågeformuleringen inte är känd 1991–1992.

Tabell 7. Gatuprisutvecklingen för **ecstasy** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per tablett. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2000	21	19	90	80 – 250	159	150	185
2001	42	40	95	80 – 200	144	150	181
2002	39	36	92	100 – 200	137	150	177
2003	42	41	98	60 – 200	130	125	145
2004	42	40	95	70 – 200	120	122	141
2005	42	41	98	60 – 150	108	100	115
2006	42	30	71	50 – 150	104	100	113
2007	40	32	80	50 – 200	106	100	111
2008	42	28	67	70 – 150	112	105	113
2009	42	22	55	50 – 200	117	117	126
2010	41	20	49	70 – 155	116	120	128
2011	42	15	36	100 – 175	117	115	119
2012	42	12	29	75 – 200	129	125	128
2013	42	16	38	70 – 400	137	110	113
2014	41	19	46	60 – 225	129	125	128
2015	47	23	49	50 – 250	128	113	116
2016	49	26	53	30 – 250	126	106	108
2017	54	37	69	10 – 350	126	110	110

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 8. Gatuprisutvecklingen för **LSD** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per dos. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2000	21	9	43	50 – 200	103	80	99
2001	42	15	36	50 – 130	87	100	121
2002	39	16	41	50 – 150	96	100	118
2003	42	14	33	50 – 100	80	90	104
2004	42	10	24	50 – 100	85	90	104
2005	42	4	10	50 – 70	60	60	69
2006	42	4	10	70 – 100	85	85	96
2007	40	9	23	70 – 150	104	100	111
2008	42	6	14	100 – 175	121	112	120
2009	42	8	19	90 – 150	118	112	121
2010	41	8	20	100 – 130	116	122	130
2011	42	7	17	100 – 200	139	125	129
2012	42	5	12	100 – 125	114	120	123
2013	42	5	12	100 – 200	160	200	205
2014	41	3	7	45 – 200	98	50	51
2015	47	9	19	100 – 250	139	113	116
2016	49	8	16	50 – 350	155	119	121
2017	54	7	13	71 – 150	114	100	100

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 9. Gatuprisutvecklingen för **kat** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per bunt ^{a)}. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2000	21	4	19	200 – 325	269	275	340
2001	42	7	17	200 – 300	243	250	301
2002	39	6	15	250 – 450	333	300	354
2003	42	5	12	250 – 400	300	300	347
2004	42	5	12	250 – 300	260	250	288
2005	42	1	2	250 – 250	250	250	287
2006	42	5	12	50 – 200	125	100	113
2007	40	7	18	100 – 400	164	100	111
2008	42	3	7	125 – 200	175	200	214
2009	42	3	7	150 – 250	200	200	215
2010	41	10	24	80 – 400	198	175	186
2011	42	12	29	120 – 400	188	175	181
2012	42	15	36	100 – 300	172	150	154
2013	42	19	45	100 – 300	195	200	205
2014	41	14	34	100 – 300	204	200	205
2015	47	10	21	150 – 275	203	200	206
2016	49	7	14	100 – 350	203	150	153
2017	54	4	7	100 – 300	175	150	150

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

a) "Knippe" t.o.m. första halvåret 2009, därefter "marduuf" och sedan "bunt" fr.o.m. 2011.

Tabell 10. Gatuprisutvecklingen för **GHB** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per centiliter ^{a)}. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2000–2017. (Diagram 3 och 6)

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2000	21	13	62	20 – 50	36	35	43
2001	42	18	43	25 – 50	34	30	36
2002	39	16	41	20 – 50	33	28	33
2003	42	14	33	20 – 50	31	30	35
2004	42	15	36	25 – 50	35	30	35
2005	42	11	26	20 – 50	33	30	34
2006	42	9	21	25 – 50	32	30	34
2007	40	10	25	25 – 150	44	30	33
2008	42	10	24	18 – 100	39	32	34
2009	42	11	26	20 – 50	37	40	43
2010	41	7	17	15 – 120	39	25	27
2011	42	6	14	20 – 30	23	20	21
2012	42	7	17	20 – 100	40	30	31
2013	42	5	12	25 – 50	33	30	31
2014	41	2	5	30 – 35	32	32	33
2015	47	0	–	– – –	–	–	–
2016	49	2	4	28 – 40	34	34	35
2017	54	3	6	10 – 40	27	30	30

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

a) Kronor per: "kapsyl (ca 2 cl)" 2000–2005, "kapsyl (ca 1 cl)" 2006–vinterhalvåret 2007, "kapsyl" vinterhalvåret 2007–andra halvåret 2008, "2 cl" första halvåret 2009 samt "cl" fr.o.m. andra halvåret 2009.

Tabell 11. Indexerad realprisjusterad mediangatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain och brutt heroin. 1988–2017. Index 1988=100. (Diagram 5)

	Hasch	Marijuana	Amfetamin	Kokain	Brutt heroin
1988	100	100	100	100	100
1989	80	49	94	106	111
1990	75	76	85	128	100
1991	66	53	78	97	92
1992	65	36	66	95	84
1993	65	53	66	91	64
1994	57	36	53	89	73
1995	62	62	52	87	82
1996	59	58	47	86	55
1997	55	66	51	94	50
1998	62	72	52	82	56
1999	62	61	44	94	73
2000	54	48	42	76	40
2001	53	49	41	83	39
2002	52	48	40	65	38
2003	51	47	40	64	41
2004	51	47	40	63	37
2005	50	53	39	63	44
2006	50	52	39	62	37
2007	49	51	34	61	36
2008	47	56	37	62	35
2009	48	62	37	59	38
2010	55	61	37	66	38
2011	57	60	35	64	33
2012	56	65	35	63	36
2013	56	59	35	63	40
2014	59	71	35	63	36
2015	56	71	35	63	38
2016	56	65	35	63	33
2017	55	58	34	62	27

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 12. Indexerad realprisjusterad mediangatuprisutveckling för hasch, marijuana, amfetamin, kokain, brunt heroin, ecstasy, LSD, kat och GHB. 1988–2017. Index 2000=100. (Diagram 7)

	Hasch	Marijuana	Amfetamin	Kokain	Brunt heroin	Ecstasy	LSD	Kat	GHB
1988	185	206	236	131	251
1989	147	102	222	139	277
1990	138	157	201	168	251
1991	122	110	184	128	230
1992	119	74	157	125	210
1993	120	110	155	119	161
1994	105	74	126	116	183
1995	115	128	123	114	205
1996	108	120	112	113	137
1997	101	137	121	124	126
1998	114	149	122	107	139
1999	114	126	105	123	184
2000	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2001	98	101	98	108	98	98	122	89	84
2002	96	98	96	85	96	96	119	104	76
2003	94	97	94	83	103	78	106	102	80
2004	93	96	93	83	93	76	105	85	80
2005	93	109	93	83	112	62	70	85	80
2006	92	108	92	82	92	61	97	33	79
2007	90	106	81	80	90	60	112	33	77
2008	87	115	87	82	87	61	122	63	79
2009	89	128	87	78	96	68	122	63	100
2010	102	127	86	86	95	69	131	55	62
2011	105	123	84	84	84	64	131	53	48
2012	104	134	83	83	91	69	125	45	71
2013	104	122	83	83	100	61	208	60	71
2014	109	147	83	83	92	69	52	61	76
2015	104	147	83	83	96	62	117	61	–
2016	103	133	82	82	82	58	122	45	80
2017	101	119	81	81	67	59	101	44	69

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 13. Grossistprisutvecklingen för **hasch** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	27	66	20 000 – 55 000	35 148	35 000	37 273
2011	42	23	55	25 000 – 60 000	36 717	37 500	38 786
2012	42	22	52	17 500 – 50 000	36 591	36 250	37 163
2013	42	25	60	24 000 – 80 000	43 960	40 000	41 025
2014	41	19	46	30 000 – 55 000	47 763	40 000	41 100
2015	47	32	68	27 500 – 80 000	48 203	45 000	46 258
2016	49	28	57	13 000 – 85 000	43 795	45 000	45 808
2017	54	35	65	25 000 – 80 000	47 383	45 000	45 000

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 14. Grossistprisutvecklingen för **marijuana** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	16	39	20 000 – 60 000	41 094	37 500	39 935
2011	42	11	26	27 500 – 60 000	38 955	35 000	36 200
2012	42	15	36	16 500 – 70 000	41 933	40 000	41 007
2013	42	18	43	24 000 – 60 000	45 667	50 000	51 282
2014	41	17	41	34 000 – 90 000	53 912	55 000	56 512
2015	47	30	64	27 500 – 90 000	53 500	50 000	51 398
2016	49	27	55	14 000 – 76 000	48 546	50 000	50 898
2017	54	30	56	10 000 – 75 000	53 933	54 500	54 500

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 15. Grossistprisutvecklingen för **brunt heroin** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	5	12	200 000 – 450 000	320 000	300 000	319 480
2011	42	5	12	250 000 – 375 000	325 000	350 000	362 003
2012	42	5	12	250 000 – 500 000	354 000	300 000	307 553
2013	42	3	7	300 000 – 450 000	366 667	350 000	358 971
2014	41	2	5	375 000 – 450 000	412 500	412 500	423 842
2015	47	2	4	300 000 – 350 000	325 000	325 000	334 086
2016	49	1	2	500 000 – 500 000	500 000	500 000	508 975
2017	54	1	2	450 000 – 450 000	450 000	450 000	450 000

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 16. Grossistprisutvecklingen för **amfetamin** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	22	54	45 000 – 140 000	81 136	70 000	74 545
2011	42	14	33	45 000 – 100 000	68 214	70 000	72 401
2012	42	17	40	17 500 – 150 000	73 676	70 000	71 762
2013	42	13	31	25 000 – 100 000	69 038	65 000	66 666
2014	41	13	32	55 000 – 150 000	90 000	90 000	92 475
2015	47	28	60	35 000 – 200 000	84 429	82 500	84 806
2016	49	24	49	30 000 – 100 000	66 094	65 000	66 167
2017	54	25	46	30 000 – 175 000	68 817	60 000	60 000

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 17. Grossistprisutvecklingen för **kokain** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	9	22	190 000 – 500 000	351 667	375 000	399 350
2011	42	7	17	200 000 – 500 000	353 571	350 000	362 003
2012	42	6	14	300 000 – 450 000	366 667	350 000	358 811
2013	42	10	24	90 000 – 600 000	320 500	287 500	294 869
2014	41	8	20	90 000 – 600 000	341 250	300 000	308 249
2015	47	13	28	90 000 – 500 000	339 615	350 000	359 785
2016	49	12	24	350 000 – 500 000	410 292	400 000	407 180
2017	54	20	37	65 000 – 700 000	403 658	400 000	400 000

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 18. Grossistprisutvecklingen för **ecstasy** i realprisjusterade medianpriser. Priser i kronor per kilo. (Inkl. antalet prissvar, prisintervall samt ursprungliga medel- och medianpriser). 2010–2017.

	Antal enkäter	Svar		Prisintervall	Ursprungligt pris		
		Antal	(%)		Medel	Median	KPI-justerat medianpris
2010	41	3	7	25 000 – 50 000	33 333	25 000	26 623
2011	42	2	5	25 000 – 70 000	47 500	47 500	49 129
2012	42	0	0	–	–	–	–
2013	42	1	2	75 000 – 75 000	75 000	75 000	76 922
2014	41	2	5	100 000 – 100 000	100 000	100 000	102 750
2015	47	3	6	37 500 – 47 500	43 333	45 000	46 258
2016	49	5	10	32 500 – 40 000	37 000	37 500	38 173
2017	54	8	15	10 000 – 120 000	51 250	40 000	40 000

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.

Tabell 19. Cannabisbeslag av tull och polis. Kilo. 2012–2016.

	Polis		Tull		Totalt			Haschandel %	Tullandel %
	Hasch	Marijuana	Hasch	Marijuana	Hasch	Marijuana	Cannabis totalt		
2012	523	468	1 035	469	1 558	937	2 494	62	60
2013	584	598	575	331	1 159	929	2 088	55	43
2014	348	703	525	349	873	1 047	1 920	45	46
2015	754	954	311	100	1 065	1 054	2 119	50	19
2016	853	856	690	695	1 543	1 551	3 095	50	45
Genomsnitt	612	716	627	389	1 240	1 103	2 343	53	43

Källa: Polismyndigheten och Tullverket.

Tabell 20. Inflationsjusterade gatu- och grossistmedianpriser, kronor per gram resp. kilo, samt marginalen. 2012–2016.

	Gatupriser		Grossistpriser		Marginal (Gatu/Gross)	
	Hasch	Marijuana	Hasch	Marijuana	Hasch	Marijuana
2012	101	111	36 507	40 284	2,8	2,8
2013	101	101	40 302	50 377	2,5	2,0
2014	106	121	40 375	55 516	2,6	2,2
2015	101	121	45 442	50 491	2,2	2,4
2016	100	110	45 000	50 000	2,2	2,2
Genomsnitt	102	113	41 525	49 334	2,5	2,3

Källa: CAN:s rapporteringssystem om droger.